

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Навчально-науковий інститут «Інститут державного управління»
Кафедра публічного управління та державної служби

Кваліфікаційна робота магістра
на тему
ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВОК НОТАРІАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЇЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Виконала студентка 2 курсу,
групи ЗПУА-24-1
Спеціальність 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування»
_____ Ольга БАНДЮКОВА

Науковий керівник роботи:
доктор юридичних наук, доцент
_____ Світлана КЛІМОВА

Харків – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ.	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ДЕРЖАВНИХ І ПРИВАТНИХ НОТАРІУСІВ	9
1.1 Теоретичні засади контрольної функції держави щодо діяльності державних і приватних нотаріусів	9
1.2 Організаційно-правові засади публічного контролю за нотаріальною діяльністю в Україні.....	17
1.3 Методика перевірки нотаріальної діяльності	27
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЦИФРОВІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ	33
2.1 Дослідження цифровізації нотаріальної діяльності	33
2.2 Аналітична інформація про контроль за установами нотаріату Донецької та Луганської областей.....	45
2.3. Судовий контроль за нотаріальною діяльністю	54
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВІРОК ДЕРЖАВНИХ І ПРИВАТНИХ НОТАРІУСІВ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ	60
3.1 Основні проблеми організації перевірок державних і приватних нотаріусів.....	60
3.2 Напрями вдосконалення контролю нотаріальної діяльності	68
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ УМОВНИХ ПОЗНАК, ОДИНИЦЬ І ТЕРМІНІВ

ІТІ – інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура

КМУ – Кабінет Міністрів України

Мін'юст – Міністерство юстиції України

Мінцифри – Міністерство цифрової трансформації України

НПУ – Нотаріальна палата України

ОДВ – орган державної влади

ОМС – орган місцевого самоврядування

ООН – Організація об'єднаних націй (United Nations)

ВСТУП

Актуальність теми. Система нотаріату України в останні роки зазнала суттєвих трансформацій і набула нового якісного значення. Нотаріат, як інститут превентивної юрисдикції, забезпечує реалізацію прав і свобод громадян відповідно до вимог національних і міжнародних актів. Його значущість особливо зросла після запровадження приватного нотаріату та активізації законодавчих реформ, що, у свою чергу, актуалізувало питання виявлення проблем, пов'язаних із удосконаленням нормативного регулювання, пошуком балансу інтересів держави та нотаріусів, а також гармонізацією законодавства з Конституцією України та Цивільним кодексом.

Попри системні реформи, нотаріат в Україні продовжує стикатися з низкою викликів: наявністю законодавчих прогалин і суперечностей, недостатнім розумінням змісту нотаріальної функції та вимог до професійної компетентності нотаріусів. Це зумовлює необхідність визначення стратегічних напрямів розвитку нотаріату, уточнення ролі й правового статусу нотаріуса, удосконалення механізмів публічного контролю у відповідності до сучасних умов.

В умовах адаптації наукових ідей та практичних рекомендацій українських учених до потреб сьогодення адміністративний нагляд за функціонуванням нотаріальної системи розглядається як ключовий чинник формування довіри громадян та юридичних осіб до реалізації нотаріальних повноважень. Ефективність діяльності нотаріату значною мірою залежить від належного рівня організаційного супроводу, правового регулювання та результативності контрольних процедур.

Контроль за діяльністю нотаріусів здійснюється Мін'юст, яке виконує координаційну та наглядову функції. Водночас сучасні реалії демонструють наявність проблемних аспектів, що ускладнюють забезпечення належного рівня адміністративного контролю, зокрема: недостатня цифровізація

процесів, обмеженість аналітичних інструментів, нерівномірність практики територіальних управлінь та недосконалість процедур перевірок.

Питання модернізації нотаріальної сфери та її контрольних механізмів активно досліджуються у вітчизняній юридичній науці. Значний внесок зробили такі науковці, як В. Жуйков, Е. Мурадьян, А. Селянін, Н. Шарафетдінов, які наголошують на необхідності підвищення рівня регулювання та організації контролю. Водночас вітчизняна практика має враховувати позитивний зарубіжний досвід, що стосується побудови системи контролю за нотаріусами.

Особливої актуальності досліджувана проблема набуває в умовах цифрової трансформації. Значний науковий доробок у цій сфері представлено працями І. С. Апалькової щодо формування цифрових рішень у сфері посвідчувальних послуг [1]; Ю. Ю. Бисаги, яка аналізувала можливості цифрових інструментів у нотаріальній діяльності [8]; М. С. Долинської, яка розглядала принципи електронного посвідчення та фінансового моніторингу [29; 121]; З. В. Журавльової, яка досліджувала механізми адміністративно-правового регулювання цифрової форми нотаріальної діяльності [35]; І. М. Іліопол, що зосередила увагу на перевагах та загрозах електронних форматів [39]; В. М. Марченко, яка вивчала напрями розвитку Е-формату нотаріальних дій [55]; Х. Майкута, який досліджував питання нотаріальної форми захисту цивільних прав [54]; Є. Є. Фурси, яка розглядала цифрові інструменти і нові формати документів, використовуваних у консульській практиці [111]. Нестеренко К. О. та Булгакова О. В. виявили особливості реформування нотаріату в умовах сучасних змін [59].

У площині адміністративного контролю важливими є дослідження В. Тищенка [110], В. В. Баранкової, яка наголошує на потребі «розмежування судового контролю за нотаріальною діяльністю від адміністративного» [3, с. 2] та визначає адміністративний контроль як необхідну умову якості нотаріальних послуг [2]. Я. Л. Коломієць детально аналізує види контролю, включаючи судовий та адміністративний [118, с. 74–77]. В. Тищенко визначає

державний контроль як «цілеспрямований вплив компетентних державних органів на організацію роботи діяльності нотаріату» [110, с. 64].

Поглиблене дослідження зазначеної проблематики є необхідним для вдосконалення механізмів контролю, що здійснюється Міністерством юстиції України, зменшення законодавчих прогалів, які створюють можливості для зловживань, та мінімізації ризиків корупції у процесі проведення перевірок. Саме цифровізація контролю за нотаріальною діяльністю відкриває нові можливості для підвищення ефективності, прозорості та об'єктивності контрольних процедур, що зумовлює актуальність і практичну значущість обраної теми.

Об'єкт дослідження – публічний контроль за нотаріальною діяльністю.

Предметом дослідження є система правових, організаційних та цифрових механізмів проведення перевірок нотаріальної діяльності в Україні, включно з процедурами контролю за діяльністю державних і приватних нотаріусів, застосуванням електронних інструментів та інформаційних систем у процесі такого контролю, а також впливом цифровізації на ефективність, прозорість і результативність контрольної діяльності.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі процесу проведення перевірок нотаріальної діяльності України в умовах цифровізації, визначенні проблемних аспектів організації такого контролю та обґрунтуванні напрямів його удосконалення відповідно до сучасних вимог електронного врядування.

Завданнями роботи стали:

- 1) розкрити теоретико-методологічні засади контрольної функції держави щодо діяльності державних і приватних нотаріусів;
- 2) охарактеризувати організаційно-правові засади публічного контролю за нотаріальною діяльністю в Україні;
- 3) проаналізувати методіку проведення перевірок державних і приватних нотаріусів;
- 4) дослідити особливості цифровізації діяльності нотаріату в Україні та встановити її вплив на систему контролю;

5) опрацювати аналітичну інформацію щодо проведення перевірок установ нотаріату Донецької та Луганської областей;

6) проаналізувати судовий контроль за нотаріальною діяльністю як елемент забезпечення законності у сфері нотаріату;

7) ідентифікувати основні проблеми організації перевірок державних і приватних нотаріусів;

8) обґрунтувати напрями вдосконалення контролю за нотаріальною діяльністю в умовах цифрової трансформації.

У процесі виконання магістерської роботи застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних *методів дослідження*, що забезпечили всебічність, системність та об'єктивність отриманих результатів. Методи аналізу та синтезу використано для розкриття змісту контрольної функції держави щодо нотаріальної діяльності, дослідження механізмів організації перевірок державних і приватних нотаріусів, а також оцінювання ефективності цифрових інструментів контролю. Порівняльно-правовий метод і метод узагальнення застосовано для зіставлення традиційних та цифрових форм контролю, аналізу судової практики щодо перевірок нотаріусів і визначення кращих практик управління у сфері нотаріату.

Методи історичного та логічного пізнання дозволили дослідити становлення та еволюцію державного контролю в нотаріальній сфері, зокрема трансформацію процедур перевірки під впливом цифровізації. Використання діалектичного методу надало можливість з'ясувати генезу правового регулювання електронних систем у сфері нотаріату, виявити суперечності та визначити тенденції розвитку електронного контролю. Системний підхід став науковою основою для структурування принципів перевірки нотаріальної діяльності та визначення місця цифрових технологій у сучасному механізмі державного нагляду.

Джерельну основу дослідження становлять нормативно-правові акти України, зокрема: Конституція України, Цивільний кодекс України, Закони України «Про нотаріат», постанови Кабінету Міністрів України «Про

затвердження Положення про Міністерство юстиції України», «Про функціонування Реєстру публічних електронних реєстрів». Аналізовано також низку наказів Міністерства юстиції України, зокрема: «Правила професійної етики нотаріусів України», «Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України», «Положення про Департамент нотаріату Міністерства юстиції України». Особливу увагу приділено звітам Міністерства юстиції України, що містять практичний матеріал щодо стану організації перевірок, проблем нормативного забезпечення й рівня цифровізації контролю.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані висновки та пропозиції можуть бути використані:

– у науково-дослідній сфері – як концептуальна основа для подальших досліджень цифровізації контролю в нотаріальній діяльності та модернізації механізмів державного нагляду;

– у правотворчій діяльності – для вдосконалення законодавства і нормативно-правових актів Міністерства юстиції України, які регулюють процедури перевірки нотаріусів та функціонування електронних сервісів у сфері нотаріату;

– у правозастосовній діяльності – як методичне підґрунтя для підвищення ефективності, прозорості та якості проведення перевірок державних і приватних нотаріусів, впровадження електронних інструментів контролю та оптимізації адміністративних процедур;

– у навчальному процесі – для викладання дисциплін з адміністративного права, управління у сфері юстиції, електронного врядування, а також при підготовці навчальних посібників, методичних рекомендацій та практичних завдань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ДЕРЖАВНИХ І ПРИВАТНИХ НОТАРІУСІВ

1.1 Теоретичні засади контрольної функції держави щодо діяльності державних і приватних нотаріусів

Для кращого розуміння сутності поняття «публічне управління» звернемося до етимології й семантики слів «публічний» та «управління». Поняття «публічний» походить від латинського слова *publicus* – суспільний, народний. «Новий тлумачний словник української мови» подає кілька значень слова «публічний»: 1) який відбувається в присутності публіки, людей; прилюдний, привселюдний, гласний, відкритий; 2) призначений для широкого відвідування, користування; громадський, загальний, загальнодоступний; 3) стосується публіки [32]. Семантика слова «управління» чи його синоніма, запозиченого з англійської мови, – «менеджмент» – вказує на те, що в обох випадках ідеться про вміння управляти. Англійське слово *to manage* (управляти) походить від латинського слова *manus* (рука). У «Новому тлумачному словнику української мови» слово «управляти» має таке тлумачення: 1) спрямовувати діяльність, роботу кого-, чого-небудь; бути на чолі когось, чогось; керувати; 2) користуючись кермом та іншими регулюючими пристроями, спрямовувати рух, хід, роботу чого-небудь; спрямовувати хід якогось процесу, впливати на розвиток, стан чого-небудь [32]. С. Чернов визначає публічне управління як організуючий і регулюючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження чи перетворення, базуючись на владній силі, яка обмежує дієвий суспільний контроль [115]. Тобто публічне управління – це, насамперед, управління людьми. Звертаючись до людей, органи публічної влади впливають на них індивідуально і через їх різні колективи, створені

природним шляхом або за бажанням людей (наприклад, партії). Своєю чергою громадяни, їх колективи, суспільство реагують на публічне управління і встановлюють зворотні зв'язки з органами, державою загалом. Для з'ясування особливостей реєстраційної діяльності як об'єкта публічного управління слід дослідити смисловий контекст категорій «публічне управління» та державне регулювання. Відсутність єдиного підходу до визначення цих понять ускладнює процес їхнього співставлення. Однак більшість науковців приходять до висновку, що ширшою категорією є публічне управління. Категорія «публічне управління» включає до свого смислового поля категорію державне регулювання. Державне регулювання спрямоване на впорядкування внутрішнього (управлінського, інституційного та господарського) простору об'єкта управління, підвищення рівня його внутрішньої цілісності. Чіткість визначення категорій публічного управління та державного регулювання підвищить ефективність застосування методу аналогії в практичній діяльності органів юстиції.

Соціальне управління характеризується внутрішньою властивістю суспільства, його складовою є публічне управління, тобто управління через органи державної влади, органи державного управління та інших суб'єктів, що реалізують публічно-управлінські функції. В результаті такого управління створюються необхідні умови для досягнення поставленої мети в процесі спільної діяльності людей. Тому реєстраційна діяльність, до якої відносять проведення державної реєстрації прав, взяття на облік безхазяйного нерухомого майна, ведення реєстрів тощо, стає об'єктом публічного управління. Найбільший вплив на реєстраційну діяльність здійснюється за допомогою державного регулювання (прийняття законів та підзаконних нормативно-правових актів). Окрім регулюючої функції можна говорити про забезпечення державою захисту інформації, яка міститься в реєстрах, фінансові важелі впливу на реєстраційну діяльність в Україні. Активне реформування національного законодавства в різних галузях суспільного життя, розбудова правової держави та розвинутого громадянського

суспільства, одним із важливих складових якого є інститут нотаріату, роль та місце якого в правовій системі країни стає дедалі більш значимим в умовах подальшого розвитку приватної власності та ринкових відносин, з одного боку, та з іншого, оновлення цивільного права та основних засад в контексті взаємодії публічного та приватного, аналіз потреб юридичної практики, зумовлюють актуальність звернення до проблематики щодо нотаріальної форми захисту прав фізичних та юридичних осіб.

Розроблено порівняльну таблицю контролю нотаріальної діяльності (Україна – Молдова), в якій означені частота перевірок, мета нагляду та додаткові функції контролю (табл.1.1). Аналіз таблиці демонструє необхідність подальшого наукового аналізу проблеми контролю за нотаріальною діяльністю.

Таблиця 1.1 – Порівняльна таблиця контролю нотаріальної діяльності
(Україна – Молдова)

Аспект	Україна	Молдова (на прикладі)
Частота перевірок	1 раз на 2 роки	1 раз на півроку (звіти)
Мета нагляду	Виявлення порушень, дотримання діловодства	Статистичний аналіз, методологічні рекомендації
Додаткові функції	Відсутні	Об'єднання практики через єдині стандарти

10 червня 2021 року у Верховній Раді України зареєстровано законопроект № 5644 про реформу нотаріату під назвою «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення регулювання нотаріальної діяльності». Це комплексний законопроект, який розроблявся спільно Мін'юст, народними депутатами, Нотаріальною палатою України тощо. Сучасний етап проведення реформування органів нотаріату в Україні визначив необхідність переосмислення ролі та місця нотаріату у правовій

системі України як ефективного засобу досудового захисту прав фізичних та юридичних осіб. Інститут нотаріату довів свою доцільність та ефективність захисту прав фізичних та юридичних осіб, однак остаточного його запровадження досі не відбулося, ключові вимоги Конституції України досі не враховані у Законі України «Про нотаріат», не вирішено широке коло теоретичних і практичних проблем організації і функціонування нотаріату в Україні на основі здобутків міжнародного досвіду і з урахуванням змін національного законодавства. Деякі аспекти питань щодо нотаріальної форми захисту прав фізичних та юридичних осіб в Україні досліджували такі вітчизняні вчені в сфері досліджень нотаріального процесу, такі як: В. В. Баранкова, Г. Ю. Гулевська, М. С. Долинська, Н. В. Ільків, Н. В. Карнарук, В. В. Комаров, Х. В. Майкут, В. М. Марченко, О. І. Нелін, І. В. Святецька, С. Я. Фурса, С. В. Хімченко, К. І. Чижмарь, Л. Е. Ясінська та інші.

Відповідно до статті 15 Цивільного кодексу України «кожна особа (фізичної чи юридичної) має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Стаття 18 Цивільного кодексу України вказує, що нотаріус здійснює захист цивільних прав шляхом вчинення виконавчого напису на борговому документі у випадках і в порядку, встановлених законом» [112, ст. 15, 18].

Н.В. Ільків зауважує, що «нотаріат як інститут громадянського суспільства виконує функцію охорони та захисту гарантованих Конституцією та законодавством України прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб шляхом вчинення нотаріальних дій нотаріусами від імені держави. Той факт, що нотаріус діє від імені держави, дав підстави окремим науковцям віднести захист цивільних прав нотаріусом до адміністративної форми захисту. Дійсно, такий підхід властивий насамперед для авторів радянського періоду, де нотаріат був державним і традиційно розглядався в якості органу державного управління» [60, с. 45].

Х.В. Майкут в науковому дослідженні «До питання нотаріальної форми захисту цивільних прав» слушно зауважує, що «на відміну від судової діяльності, предметом якої є переважно спори про право, специфіка розгляду справ нотаріальними органами полягає в тому, що повноваження нотаріуса поширюється винятково на вирішення безспірних справ. При цьому слід зазначити, що захист прав нотаріусами не має остаточного характеру. Дії нотаріальних органів можуть бути оскаржені в суді» [54, с. 67]. Отже, підсумовуючи, слід зауважити, що з моменту свого виникнення інститут нотаріату в Україні являє собою унікальний інститут превентивного правосуддя, який покликаний забезпечувати чітку реалізацію прав і законних інтересів учасників цивільного обороту з метою попередження звернення останніх до судових інстанцій за захистом. Щодня до нотаріусів і посадових осіб, на яких покладено виконання деяких нотаріальних дій, звертаються фізичні та юридичні особи за посвідченням правочинів, оформленням спадщини, засвідченням копій документів або вчиненням інших нотаріальних дій. Зміст публічного управління відносно управління нотаріатом полягає в організаційному впливі на функціонування нотаріату. Останнє визначається Законом України «Про нотаріат» як система органів та посадових осіб, які мають обов'язок підтверджувати права, визнавати факти з юридичним значенням та виконувати інші нотаріальні процедури, передбачені законом, з метою надання їм юридичної достовірності [88]. Керувати сферою суспільних відносин неможливо без регулювання. Управлінські та регулятивні впливи входять у комплекси, розвивають систему в одному напрямку, підтримують та оптимізують системні характеристики, мають загальну інформаційну базу, виробляють узгоджені ефекти, що впорядковують. Але тоді чим вони відрізняються? Мабуть, насамперед, призначенням відповідних процесів; управління є комплекс впливів на систему (об'єкт), який орієнтує її на досягнення певної мети чи цілей, це процес, що має цільову природу. Управління полягає в свідомому розвитку об'єкта до певної мети, запобігаючи відхиленням від курсу, застою та заднім рухам. Регулювання – це комплекс

впливів на систему (об'єкт), який організовує її внутрішні та зовнішні зв'язки відповідно до встановлених норм; це процес, який має нормативний характер. Основними принципами організації системи публічного адміністрування називають: єдності системи суб'єктів, універсалізації та спеціалізації, централізації та децентралізації, єдиноначальності та колегіальності тощо. Наукова галузь «Публічне адміністрування» має своє чітко окреслене об'єктно-предметне поле досліджень, а саме – один з основних видів діяльності держави здійснення виконавчої влади та надання державних послуг. Воно синтезує соціально-політичний, історичний, юридичний, соціологічний, економічний, психологічний підходи, не обмежуючись і не зливаючись при цьому з жодним із них. Метод, у широкому значенні, визначається як спосіб досягнення цілі, певним чином упорядкована діяльність. Метод публічного адміністрування – це спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом діалогічно-організаційного та організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з метою реалізації їх взаємоузгоджених інтересів.

Досліджуючи контроль за нотаріатом слід визначити об'єкт, який пов'язаний з функціонуванням органів юстиції. Ці органи становлять низку суб'єктів публічного адміністрування, перелік яких наведено у Положенні про Мін'юст [78].

15 жовтня 2003 року Верховна Рада України розглянула в першому читанні проект Закону "Про органи юстиції". Згідно з законопроектом, у систему органів юстиції планувалося включити Мін'юст, Державний департамент України з питань виконання покарань, Державний департамент України у справах громадянства та реєстрації фізичних осіб, інші урядові органи державного управління, що діють у складі Мін'юсту. Законопроект також передбачає, що в системі юстиції буде діяти виконавча міліція. Законопроектом визначено, що Мін'юст очолює міністр, який призначається і звільняється Президентом України. Урядові органи державного управління та

територіальні органи Мін'юсту, згідно з проектом, формуються КМУ у складі Мін'юсту. Згідно з законопроектом, Мін'юст займатиметься державною реєстрацією суб'єктів господарювання, державною реєстрацією та легалізацією об'єднань громадян, державною реєстрацією прав на нерухоме майно, примусовим виконанням рішень судів та інших органів, представництвом інтересів держави, президента, уряду в судах України та іноземних юридичних органів, а також представництвом інтересів держави в Європейському Суді з прав людини [15]. Нажаль цьому законопроекту не судилося бути прийнятим. Тому питання правових послуг, ознаки «органу юстиції» знаходяться поза межами законодавчого регулювання. Різноманітність форм надання правових послуг вимагає їх групування за одним чи декількома критеріями. Для того щоб визначити сутність тих чи інших видів правових послуг та їх місце у правовій системі, необхідно здійснити їх класифікацію. Важливість наукової класифікації обумовлена як неоднорідністю їх змісту, так і глибоким аналізом. Не дивлячись на те, що проблемі класифікації правових послуг приділяється увага в юридичній науці, наразі не запропонована така класифікація, яка б у повній мірі задовольняла усіх дослідників даного правового інституту [46].

Словосполучення «судовий контроль» не має окремої етимологічної статті в Етимологічному словнику української мови (т. 1–7, за ред. О. С. Мельничука [32]), оскільки словник охоплює лише базові лексеми ХІХ–ХХ ст. Слово «суд» походить від праслов'янського *soǫdъ* («розгляд справи, вирок»), пов'язаного з індоєвропейським коренем *sed-* («сидіти, вирішувати»), що уособлює зібрання для здійснення правосуддя. Термін «контроль» запозичено з голландської/німецької *controle/Kontrolle*, спорідненого з лат. *contrā-rotulus* («проти реєстру»), і означає перевірку чи нагляд. У юридичному контексті судовий контроль означає нагляд суду за діями органів влади або посадових осіб за для забезпечення законності.

Судовий контроль як форма захисту прав громадян проявляється переважно через оскарження дій або бездіяльності нотаріуса, зокрема у

випадках відмови у вчиненні нотаріальної дії. У такому разі йдеться радше про реалізацію права на судовий захист, ніж про професійний контроль над нотаріатом.

Окремим видом публічного контролю залежно від об'єктів є «контроль за нотаріальною діяльністю», об'єкти якого зображено на рис. 1.1.

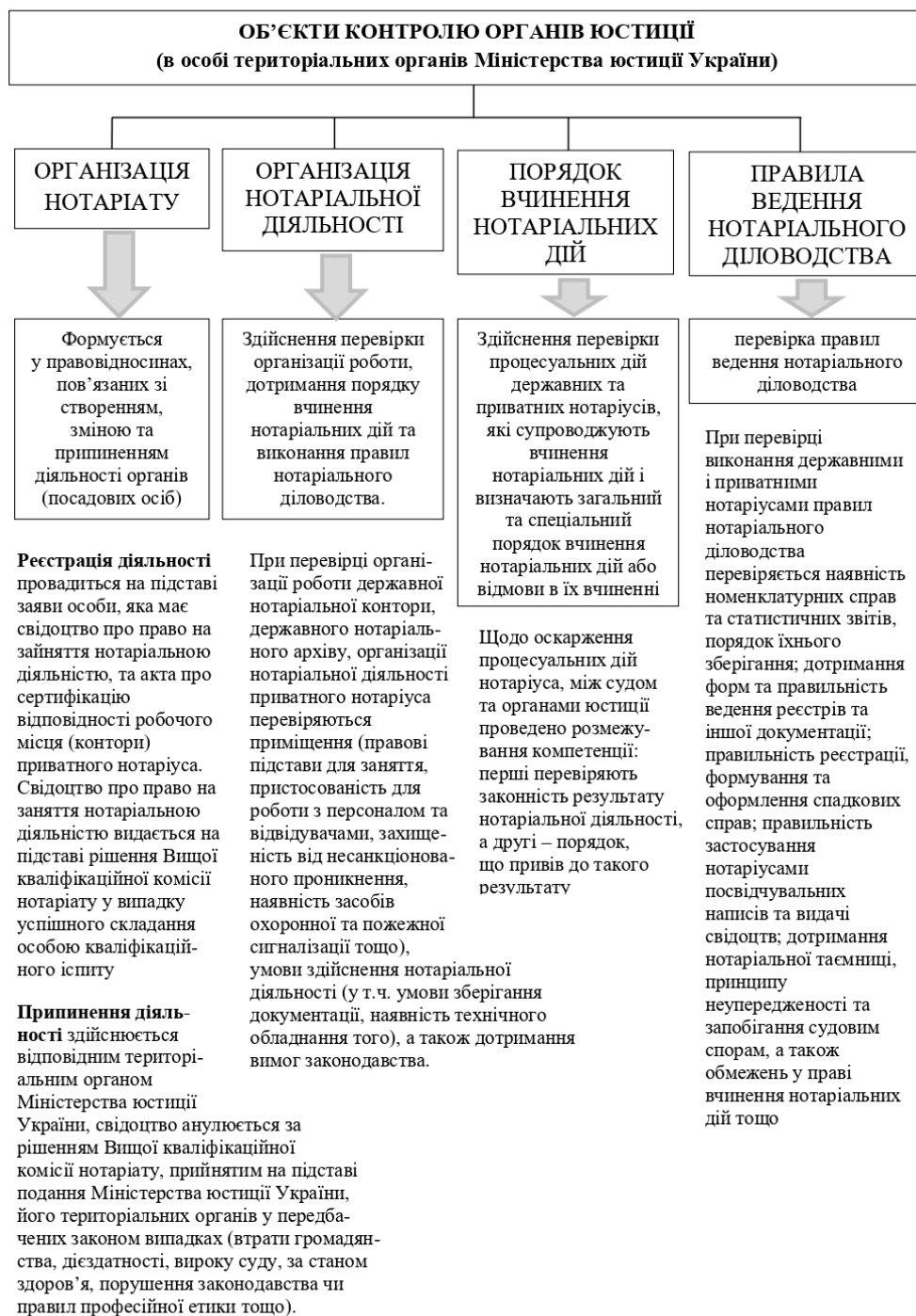

Рис. 1.1 Об'єкти публічного контролю за нотаріальною діяльністю

Контроль є необхідним і системним елементом управлінської діяльності, що забезпечує ефективне досягнення поставлених цілей через виявлення відхилень від нормативного порядку, підвищення якості реалізації дискреційних повноважень, удосконалення управлінських рішень, а також підтримку законності, ефективності та результативності публічного адміністрування. Його ключова мета полягає у відновленні порушених прав і притягненні до відповідальності винних осіб. Водночас контроль є важливим інструментом правового впливу у сфері державного управління, який у взаємодії з адміністративним примусом формує дієвий механізм регулювання суспільних відносин.

1.2 Організаційно-правові засади публічного контролю за нотаріальною діяльністю в Україні

Контроль за нотаріусами в Україні здійснюється у формі державного адміністративного нагляду, що охоплює організацію нотаріальної діяльності, дотримання нотаріусами встановленого порядку вчинення нотаріальних дій і правил ведення нотаріального діловодства. Основними суб'єктами контролю є Мін'юст, а також його головні територіальні управління в регіонах, містах Києві, Севастополі та Автономній Республіці Крим.

Метою здійснення державного контролю у сфері нотаріату є забезпечення законності та високої якості нотаріальних послуг, захист прав фізичних і юридичних осіб, запобігання зловживанням і проявам корупції, а також підвищення рівня професійної відповідальності нотаріусів. Державний контроль спрямований на гарантування належного виконання нотаріусами своїх повноважень і дотримання встановлених процедур.

Основні напрями контрольної діяльності охоплюють:

- перевірку організації роботи державної нотаріальної контори та державного нотаріального архіву;
- оцінювання організації нотаріальної діяльності приватного нотаріуса;

- контроль за дотриманням державними і приватними нотаріусами правил ведення нотаріального діловодства;
- перевірку правильності формування та збереження документів у справах;
- встановлення наявності та належності документів (а у визначених законом випадках – їх копій), необхідних для вчинення нотаріальних дій і долучених до примірника нотаріально оформленого документа;
- перевірку документів, необхідних для проведення державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;
- аналіз наявності на документах усіх передбачених законодавством реквізитів (печаток, підписів, реєстрових номерів, дат тощо);
- перевірку дотримання державними і приватними нотаріусами встановленого порядку вчинення нотаріальних дій;
- виявлення порушень законодавства, що регулює організацію роботи державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, діяльність приватного нотаріуса, порядок вчинення нотаріальних дій і ведення нотаріального діловодства;
- контроль за виконанням нотаріусами обов'язку щодо підвищення професійної кваліфікації;
- оцінювання якості нотаріального обслуговування фізичних і юридичних осіб.

Контрольні заходи поділяються на планові та позапланові. Планові перевірки проводяться регулярно відповідно до затверджених графіків, тоді як позапланові – за наявності підстав, зокрема у разі надходження звернень фізичних чи юридичних осіб або виявлення ознак порушення законодавства. Окремо встановлено, що перша перевірка приватного нотаріуса здійснюється протягом другого року його професійної діяльності, що дозволяє оцінити сформовану практику роботи та своєчасно виявити можливі недоліки в її організації. Окрему увагу слід приділити принципу збереження нотаріальної таємниці (ч. 3 ст. 5, ст. 8 Закону України «Про нотаріат»), що є одним із

фундаментальних засад діяльності нотаріусів. Попри нормативне закріплення, питання про встановлення порушення цієї таємниці часто викликає складнощі в судовій практиці, що зумовлює необхідність її ґрунтовного аналізу.

Загалом контроль у нотаріальній сфері має публічно-правовий характер і здійснюється органами юстиції, при цьому нотаріуси мають право оскаржувати рішення контрольних органів у судовому порядку. Така система контролю сприяє забезпеченню дотримання законності, підвищенню якості нотаріальних послуг та захисту прав громадян [110].

Організаційний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні здійснюється Міністерством юстиції як через центральний апарат, так і через регіональні підрозділи – управління юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, Києві та Севастополі. Суб'єкти державного регулювання у сфері нотаріату поділяються на дві групи: органи, наділені владними повноваженнями (держава, Президент України, КМУ, Міністерство юстиції та його підпорядковані структури), та суб'єкти, що виконують нотаріальні функції, але не здійснюють владних повноважень (державні нотаріальні контори, приватні нотаріуси, державні архіви, консульські установи, уповноважені органи місцевого самоврядування).

Відповідно до Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України, затвердженого наказом Мін'юсту від 23.06.2011 № 1707/5 (зареєстр. 23.06.2011 за № 759/19497), ці управління реалізують комплекс організаційно-контрольних і координаційних функцій у сфері нотаріату [72]. Вони забезпечують організацію роботи нотаріальних установ, здійснюють перевірку їх діяльності, керують державними нотаріальними конторами та контролюють організацію роботи приватних нотаріусів і посадових осіб органів місцевого самоврядування. Ключовим напрямом їх діяльності є контроль за дотриманням порядку вчинення нотаріальних дій і правил ведення нотаріального діловодства.

В умовах правового режиму воєнного стану міжрегіональні управління забезпечують переміщення документів нотаріального діловодства та архівів

державних нотаріальних контор, а також сприяють переміщенню відповідних документів приватних нотаріусів. Вони також організують і контролюють роботу нотаріальних архівів щодо зберігання документів.

До компетенції міжрегіональних управлінь належать визначення нотаріальних округів, державна реєстрація приватної нотаріальної діяльності, ведення реєстраційних справ, внесення змін до реєстраційних посвідчень та їх анулювання, а також контроль за організацією робочого місця приватного нотаріуса. Управління затверджують положення про державні нотаріальні контори та архіви на підставі типових актів, прийнятих Мін'юст.

Серед інших повноважень – облік уповноважених осіб, нагляд за дотриманням ними вимог щодо організації робочого місця, підготовка подань до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату щодо допуску до кваліфікаційного іспиту, зупинення та припинення діяльності нотаріусів, підготовка подань щодо анулювання свідоцтва. Важливим напрямом є контроль за використанням і зберіганням спеціальних бланків та правильністю їх обліку. Управління перевіряють своєчасність внесення нотаріусами записів до Єдиних реєстрів системи нотаріату та Спадкового реєстру. Крім того, міжрегіональні управління подають до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату подання щодо осіб, які протягом трьох років після отримання свідоцтва не здійснювали нотаріальну діяльність чи не працювали в органах нотаріату, – такі особи зобов'язані повторно скласти кваліфікаційний іспит.

Система контролю у сфері нотаріату включає державні механізми й недержавне професійне саморегулювання, що разом забезпечують ефективний нагляд. Реалізуючи державну політику, органи влади орієнтуються як на поточні потреби, так і на стратегічні цілі – безпеку, стабільність і справедливість. Основні інструменти цієї політики – організаційно-управлінські, нормативно-правові та фінансово-економічні механізми [22].

Державна політика у сфері нотаріату формується на підставі Конституції України, законів, кодексів, постанов Кабінету Міністрів, наказів Міністерства юстиції та внутрішніх актів.

Таблиця 1.2 – Правове регулювання окремих напрямків діяльності
Міністерства юстиції України

Напрямок регулювання	Назва підзаконного акту
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 17.12.2021 № 4341/7 «Про внесення змін до Антикорупційної програми Міністерства юстиції України»
запобігання корупції	Антикорупційна програма Міністерства юстиції України на 2021-2024 роки (в редакції наказу від 17.12.2021 № 4341/7)
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 15.12.2021 № 4327/7 «Про внесення змін до Звіту за результатами оцінки корупційних ризиків Міністерства юстиції України»
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 09.12.2021 року № 4280/7 «Про внесення змін до складу Комісії з проведення оцінки корупційних ризиків Міністерства юстиції України»
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 15 липня 2021 року № 2515/5 «Про затвердження Антикорупційної програми Міністерства юстиції України на 2021–2024 роки»
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 27 квітня 2021 року № 1512/5 «Про затвердження Звіту за результатами оцінки корупційних ризиків Міністерства юстиції України»
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 18 грудня 2020 року №4370/5 «Про проведення оцінювання корупційних ризиків в діяльності Міністерства юстиції України»
запобігання корупції	Наказ Міністерства юстиції України від 05.06.2020 № 1894/5 «Про затвердження Положення та Складу Комісії з проведення оцінки корупційних ризиків Міністерства юстиції України»
державне управління нотаріатом	Постанова Кабінету Міністрів України від 22.02.1994 № 102 «Про розмір плати за видачу свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 28.07.2011 № 1905/5 «Про затвердження Порядку допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28.07.2011 за № 926/19664
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 11.07.2020 № 1043/5 «Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12.07.2012 за № 1170/21482
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 23 березня 2023 року № 1080/5 «Про внесення змін до Порядку надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру»

Продовження таблиці 1.2

1	2
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 06.01.2023 № 116/5 «Про внесення зміни до наказу Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 06.12.2022 № 5441/5 «Деякі питання щодо надання державними нотаріусами додаткових послуг правового характеру, які не пов'язані із вчинюваними нотаріальними діями, а також послуг технічного характеру», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 07.12.2022 за № 1546/38882
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 23.09.2022 № 4046/5 «Про внесення зміни до наказу Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 24.09.2021 № 3391/5 «Про внесення зміни до наказу Міністерства юстиції України від 07 червня 2021 року № 2040/5»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Переліку нотаріальних округів в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 28.12.2006 № 111/5 «Про запровадження Єдиного реєстру довіреностей та внесення змін і доповнень до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28.12.2006 за № 1378/13252
державне управління нотаріатом	Постанова Кабінету Міністрів України від 15.06.1994 № 419 «Про порядок посвідчення заповітів і довіреностей, що прирівнюються до нотаріально посвідчених»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 18.05.2009 № 870/5 «Про затвердження Положення про державний нотаріальний архів», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 21.05.2009 за № 443/16459
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 21.12.2009 № 2513/5 «Про затвердження Примірної номенклатури справ державного нотаріального архіву»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 27.02.2009 № 363/5 «Про забезпечення належної організації діяльності державних нотаріальних контор»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 23.03.2011 № 888/5 «Про затвердження Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28.03.2011 за № 406/19144
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2009 № 2053/5 «Про організаційні заходи з постачання, зберігання, обігу, обліку спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09.11.2009 за № 1043/17059

Продовження таблиці 1.2

1	2
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5 «Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.12.2010 за № 1318/18613
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 08.06.2011 № 1529/5 «Про затвердження форми звітності № 1-нотаріат (річна) «Звіт про роботу державних та приватних нотаріусів»
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерстві юстиції України від 22.03.2011 № 871/5 «Про затвердження Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріуса», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23.03.2011 за № 388/19126
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 22.02.2012 № 296/5 «Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.02.2012 за № 282/20595
державне управління нотаріатом	Наказ Міністерства юстиції України від 17.02.2014 № 357/5 «Про затвердження Порядку проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 17.02.2014 за № 298/25075

Вона охоплює питання державного контролю, адміністрування нотаріальних послуг, професійної підготовки кадрів Мін'юсту та систематизації статистичної звітності про діяльність нотаріусів. Нормативно-правові акти, наведені в таблиці 1.2, становлять правову основу для визначення суб'єктів, що реалізують державну політику у сфері нотаріату. Локальні акти Мін'юсту регламентують кадрове забезпечення, організацію діловодства та систему підвищення кваліфікації працівників юстиції.

У Положенні визначено ключові функції Департаменту нотаріату, який є провідним суб'єктом реалізації державної політики у сфері нотаріату. Департамент організовує та перевіряє діяльність державних нотаріальних контор, архівів і приватних нотаріусів, координує роботу міжрегіональних територіальних органів юстиції, а також надає методичну підтримку та рекомендації щодо усунення порушень. Він контролює дотримання нормативних документів, наказів, інструкцій та вказівок у сфері нотаріальної діяльності.

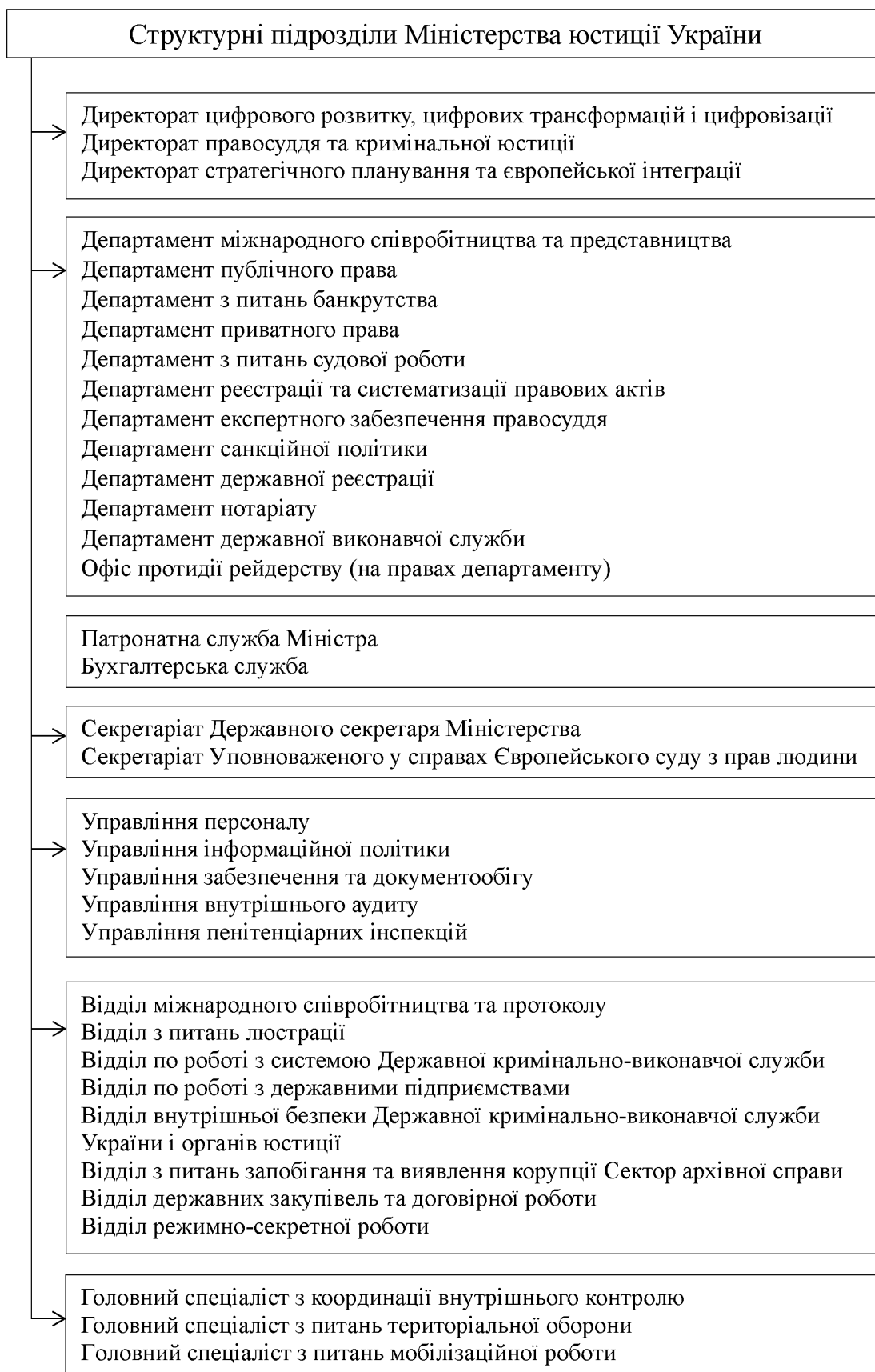

Рис. 1.2 – Організаційна структура Міністерства юстиції України

Крім цього, Департамент здійснює узагальнення статистичної звітності про роботу державних і приватних нотаріусів, аналізує нотаріальну практику щодо застосування законодавства, а також контролює процес реєстрації приватної нотаріальної діяльності міжрегіональними органами юстиції. Також серед повноважень Департаменту – підготовка пропозицій щодо розміщення державних нотаріальних установ, проведення аналітичної та методичної роботи, що сприяє вдосконаленню діяльності нотаріату відповідно до чинного законодавства та сучасних вимог управління.

Основні напрями реалізації державної політики щодо нотаріальної сфери визначено в Положенні про Департамент нотаріату Міністерства юстиції України [68]. Цей орган, відповідальний за реалізацію відповідних повноважень, координує свою діяльність з іншими підрозділами Мін'юсту, а також налагоджує комунікативні зв'язки з підприємствами й нотаріусами, як це зображено на рис. 1.2.

Департамент нотаріату Мін'юсту України реалізує державну політику через низку ключових функцій: організовує роботу Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату та іспитів зі спадкового права для посадовців ОМС; впроваджує електронний нотаріат; виконує міжнародні договори щодо правової допомоги, зокрема витребування й надання документів у цивільних, сімейних і кримінальних справах; проставляє апостиль на документах судів і нотаріусів; готує документи для консульської легалізації та надає допомогу консульським установам щодо нотаріальних дій [68].

Наведені функції департаменту реалізують не лише працівники департаменту у центральному офісі Мін'юсту, а й працівники відділів у територіальних органах юстиції.

Вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси) або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). Слід зазначити, що вчинення нотаріальних дій – це особливий вид діяльності, яка за своїм правозастосовчим характером

не залежить від її суб'єктивного складу.

Тому поділ нотаріусів на державних та приватних обумовлений не характером їх обов'язків, а особливостями внутрішньої організації і фінансового забезпечення нотаріальної діяльності.

На думку І. Гамаль нотаріус в Україні має загальний і спеціальний правовий статус. Загальний правовий статус похідний від конституційного і властивий кожному громадянину, а спеціальний правовий статус виникає з моменту призначення на посаду. Установив подвійну структуру нотаріату (маються на увазі державний і приватно практикуючий нотаріуси), законодавець визначив особливості правового статусу кожного з них [17].

До загальних вимог, які пред'являються до осіб, що бажають виконувати функції державного нотаріусу, можна віднести: фактичну здатність до праці та вольові критерії (чи бажає особа працювати, чи не визнана вона рішенням суду недієздатною). До спеціальних вимог належать такі: громадянство України; наявність тільки вищої юридичної освіти; стажування за фахом; успішне складання кваліфікаційного іспиту; володіння державною мовою; отримання свідоцтва на право займатися нотаріальною діяльністю. Крім того, державою встановлено цілу низку обмежень щодо права займатися нотаріальною діяльністю. Не може бути нотаріусом особа, яка має судимість. Нотаріус не може перебувати у штаті інших державних, приватних та громадських підприємств і організацій, займатися підприємницькою і посередницькою діяльністю, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької і наукової у вільний від роботи час.

Органи юстиції надають адміністративні послуги по реєстрації нотаріусів, оскільки держава, як соціальна підсистема, не є самоцінною, оскільки її існування й ефективність залежать від цілісності суспільства, яке вона покликана підтримувати і розвивати [30]. У цьому контексті сучасні підходи до державного управління дедалі більше орієнтуються на модель сервісної держави, яка передбачає не стільки виконання державою всіх функцій, скільки створення умов для їх ефективної реалізації. Як зазначає А.

В. Соколов, ключовими принципами цієї моделі є: делегування виконання завдань, надання споживачам права вибору, залучення конкуренції та приватного сектору, інвестування в конкретні результати, орієнтація на потреби громадян, запровадження ринкових механізмів та децентралізація управління через розвиток мережових структур [104].

Отже, організаційно-правові засади публічного контролю за нотаріальною діяльністю в Україні – це сукупність нормативно встановлених принципів, інститутів, процедур і механізмів, що визначають порядок здійснення зовнішнього та внутрішнього нагляду за діяльністю нотаріусів з метою забезпечення законності, професійної доброчесності та захисту прав і законних інтересів громадян. До цих засад належать правові норми, закріплені у Законі України «Про нотаріат», підзаконних актах Міністерства юстиції, регламентах Нотаріальної палати України, а також організаційна система суб'єктів контролю – Міністерство юстиції та його міжрегіональні управління, Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, нотаріальні палати, органи прокуратури у межах їх повноважень. У своїй сукупності ці елементи забезпечують превентивний, поточний та постфактум контроль за дотриманням нотаріусами законодавства, правильністю вчинення нотаріальних дій, веденням діловодства, етичними стандартами професії, що уможливорює підтримання публічної довіри до нотаріату як елементу системи правосуддя та гарантії правової безпеки громадян.

1.3 Методика перевірки нотаріальної діяльності

Узагальнення теоретичних і практичних підходів до організації контролю в нотаріальній сфері дає можливість глибше осмислити природу, структуру та зміст контрольної діяльності, визначити її методологічні засади та окреслити напрями подальшого вдосконалення нормативної та організаційної моделі контролю за нотаріатом. Методологія контролю охоплює сукупність науково обґрунтованих принципів, підходів, методів і засобів, що

забезпечують ефективне планування, організацію та оцінку контрольних заходів. Вона включає загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукцію, дедукцію – та спеціальні методи, такі як моніторинг, інспектування, аудит, ревізія, а також систему нормативно-правових актів, що регулюють порядок здійснення контролю в окремих сферах. Об'єкт і суб'єкт контролю, його мета та завдання, форми, критерії оцінки результатів, засоби фіксації виявлених порушень та прийняття управлінських рішень становлять основні структурні елементи методології контролю, що забезпечують його узгодженість і наукову обґрунтованість.

Семантичний та етимологічний аналіз ключових понять контрольної діяльності також дозволяє глибше осмислити її сутність. Термін «перевірка» має коріння у дієслові «перевіряти», що походить від префікса «пере-» та кореня «вір-», пов'язаного зі значенням істинності та достовірності. У Етимологічному словнику української мови за редакцією О. Мельничука слово «перевірка» не представлено окремою статтею, що пояснюється спрямуванням словника на базові лексеми [32]. Водночас еволюція слова відображає змістовну природу перевірки як механізму встановлення істини та з'ясування відповідності фактичних даних установленим правилам і нормам. Це підкреслює зв'язок між лексичним походженням терміна та його сучасним правовим змістом у межах контрольної діяльності.

У межах публічного адміністрування метод розуміється як спосіб реалізації управлінських функцій, що забезпечує вплив суб'єкта управління на об'єкт задля досягнення спільних інтересів. Поняття «форма» (від лат. *forma* – зовнішній прояв змісту) у праві використовується для позначення способу зовнішнього вираження правових явищ, у тому числі – контрольних процедур. За Г. М. Остаповичем, правова форма контролю – це сукупність заходів, передбачених законом і віднесених до компетенції суб'єктів контролю, що включає дії щодо збору, аналізу, оцінки та зберігання інформації з метою виявлення відхилень [67, с. 88–89]. Учений розрізняє матеріальну форму, що охоплює повноваження суб'єкта контролю, та процесуальну форму –

сукупність встановлених процедур і правил. І. Б. Стефанюк, натомість, підкреслює багатофункціональність правових форм контролю, які визначають вибір методів і засобів його здійснення [106, с. 8]. В. Б. Авер'янов пропонує класифікувати форми контролю за метою, предметом, характером і результатом дії [16, с. 439], що сприяє більш ґрунтовному розумінню їх структурної побудови та правової природи.

Контроль за нотаріальною діяльністю в Україні здійснюється Міністерством юстиції України та його територіальними органами, функціонування яких регламентовано низкою нормативно-правових актів. Основні методи контролю включають планові перевірки (раз на два роки), позапланові перевірки (за скаргами), а також контрольні перевірки, що спрямовані на оцінювання виконання попередніх рекомендацій та усунення виявлених порушень. У Наказі № 91/5 Мін'юсту від 18.01.2012, який втратив чинність, були визначені види перевірок – комплексні, цільові, контрольні – а також порядок їх проведення та визначення таких понять, як «правова робота», «систематизація законодавства» [83]. Традиційна модель контролю була замінена сучаснішою, що враховує цифровізацію публічного управління та інтеграцію нотаріальних процесів із державними реєстрами.

Державні реєстри в Україні – це офіційні, централізовані інформаційні системи, створені на підставі закону для збирання, накопичення, зберігання, оброблення та надання юридично значущих даних про об'єкти, факти, події або суб'єктів, що мають публічне правове значення. Державні реєстри забезпечують підтвердження правового статусу особи чи майна, фіксацію юридичних фактів, ведення обліку та реалізацію адміністративних, управлінських і контрольних функцій держави. Вони функціонують за принципами достовірності, цілісності, захищеності інформації, офіційності записів та доступності в межах, визначених законодавством, виступаючи важливим інструментом публічного адміністрування, електронного урядування та правової визначеності у правовідносинах.

Чинний порядок перевірок передбачений Наказом Мін'юсту № 357/5 від 17.02.2014 [84]. За цим документом створюється робоча група з представників органів юстиції, які не мають конфлікту інтересів і не пов'язані з нотаріусом, що перевіряється. Об'єктом перевірки є реєстри, документообіг, електронна взаємодія з державними інформаційними системами, графік роботи та інші аспекти організації нотаріальної діяльності. Виявлені порушення класифікуються як незначні – ті, що можуть бути усунені без застосування дисциплінарних заходів, і серйозні – що потребують дисциплінарної відповідальності. Важливо, що графіки планових перевірок оприлюднюються на офіційних ресурсах Міністерства юстиції та його територіальних підрозділів, що забезпечує відкритість та прозорість контрольної діяльності [48].

Існує також поділ перевірок органів юстиції на комплексні, цільові та контрольні [85]. Комплексні перевірки охоплюють усі напрями діяльності нотаріуса, цільові – перевіряють конкретні питання, тоді як контрольні перевірки проводяться з метою перевірки виконання рекомендацій, наданих за результатами попередніх перевірок. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно» розширив повноваження Мін'юсту, запровадивши моніторинг та камеральні перевірки державних реєстраторів і нотаріусів [76]. Камеральні перевірки здійснюються в приміщенні органу контролю, тривають до 14 робочих днів і ініціюються за результатами моніторингу або скарг громадян [87].

Інформація про проведення перевірок регулярно оприлюднюється на офіційному сайті Мін'юсту. Камеральні перевірки включають аналіз дій реєстраторів та нотаріусів у державних реєстрах, а виявлені порушення можуть стати підставою для подальших заходів дисциплінарного чи адміністративного характеру. Незважаючи на наявність розвиненої системи форм контролю, проблемами залишаються ігнорування рекомендацій уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та затримки у виконанні указів Президента органами виконавчої влади. У зв'язку з цим

дослідники вважають за доцільне впровадити щорічні функціональні аудити нотаріусів і ЦНАПів, що дозволило б створити прозорий механізм відповідальності за порушення та підвищити довіру громадян до нотаріальних інститутів [45, с. 198].

Проведений аналіз підтверджує, що контроль у сфері нотаріальної діяльності є ключовим механізмом забезпечення законності, професійної доброчесності та належної якості надання нотаріальних послуг. Контроль ґрунтується на нормативно визначених процедурах і методологічних підходах, що включають як загальнонаукові, так і спеціальні методи – моніторинг, ревізію, інспекцію, аудит, а також планові, позапланові, контрольні та камеральні перевірки. Важливою складовою методології контролю є визначення критеріїв оцінювання діяльності нотаріусів, встановлення об'єктів і суб'єктів контролю, фіксація результатів і ухвалення відповідних рішень щодо усунення порушень.

Розвиток цифрових технологій, реформування державних реєстрів та запровадження електронного нотаріату сприяють підвищенню прозорості, оперативності та результативності контролю. Камеральні перевірки, що проводяться без виїзду на місце, дають можливість швидко реагувати на виявлені порушення й аналізувати дії нотаріусів у реєстрах у режимі реального часу. Водночас цифровізація ставить перед суб'єктами контролю нові завдання, що стосуються забезпечення інформаційної безпеки, захисту персональних даних та адаптації контролюючих механізмів до електронного середовища.

Координація дій посадових осіб за умови цифровізації – це узгоджена, організаційно впорядкована та технологічно підтримана взаємодія між суб'єктами публічної влади, що забезпечує оперативний обмін даними, синхронізацію управлінських рішень, уніфікацію процедур та запобігання дублюванню функцій у цифровому середовищі. Вона ґрунтується на використанні електронних реєстрів, інформаційно-комунікаційних систем, інтегрованих платформ і цифрових сервісів, які дозволяють посадовим особам

діяти узгоджено, прозоро та в режимі реального часу. Така координація підвищує ефективність управління, мінімізує людський фактор, сприяє правовій визначеності та забезпечує якісне надання публічних послуг в умовах цифрової трансформації державного управління [66].

Попри значні досягнення та модернізацію, проблемними залишаються питання координації між контролюючими структурами, а також прогалини в нормативно-правовому регулюванні окремих видів перевірок. Це свідчить про необхідність підсилення інституційної спроможності органів контролю, розширення можливостей для взаємодії між нотаріусами й органами юстиції, удосконалення механізмів моніторингу та електронних інструментів аналітики.

Таким чином, комплексне дослідження засвідчує, що розвиток системи контролю у сфері нотаріату має здійснюватися на основі модернізації нормативно-правової бази, удосконалення інструментів цифрової аналітики, запровадження єдиних стандартів контролю та посилення міжвідомчої координації. Лише за умов системної інтеграції методологічних, організаційних і технологічних підходів можна забезпечити прозорий, ефективний та справедливий контроль у сфері нотаріальної діяльності.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ЦИФРОВІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ ЗА НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ

2.1 Дослідження цифровізації нотаріальної діяльності

Цифровізація значно трансформує всі аспекти суспільного життя, включно з правовими відносинами. Впровадження таких технологій, як штучний інтелект, блокчейн і цифрові платформи, створює як нові можливості, так і виклики для правової системи.

Оцифрування юридичної сфери стало одним із провідних напрямів розвитку сучасної юриспруденції, зумовленим глобальними технологічними змінами та потребою в автоматизації правових процесів. Цифрові інструменти активно застосовуються у судочинстві, правовому консультуванні та правозастосуванні, що сприяє підвищенню ефективності юридичної роботи й прозорості процедур.

Разом з тим, цифрова трансформація управління викликає потребу в новому правовому регулюванні, посиленні кібербезпеки, захисті персональних даних і адаптації фахівців до змін. Це зумовлює необхідність глибокого наукового аналізу впливу цифрових технологій на юридичну практику.

Тема цифровізації управління є надзвичайно актуальною для дослідників у галузях права, ІТ і державного управління. Значну увагу приділяють вивченню можливостей штучного інтелекту для автоматизації рішень і регулювання електронного правосуддя [18].

Одним із нововведень є електронний нотаріат – «Е-нотаріат», який об'єднує традиційні нотаріальні функції з сучасними цифровими рішеннями. Цифровізація дає змогу суттєво зекономити час і кошти як громадянам, так і державним інституціям. Водночас темпи та способи впровадження залежать

від багатьох чинників, а не лише бажання бути на рівні з технологічним прогресом. Економічна вигода від цифровізації зрозуміла для обох сторін процесу – надавачів і споживачів послуг. Як слушно зауважено в зарубіжній літературі щодо глобальної діджиталізації нотаріату, сьогодні як ніколи актуально «поспішати повільно» [8, с. 149]. Ця теза підтверджується нотаріальною практикою, яку продемонстровано в цій роботі на прикладі Центрального міжрегіонального управління Мін'юсту (м.Київ) в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Найпоширеніші нотаріальні дії у 2024 році за даними Центрального міжрегіонального управління Мін'юсту (м.Київ) [62]

Нотаріальна дія	Частка від загальної кількості в Україні (%)
Посвідчення договорів управління нерухомим майном	84
Вжиття заходів щодо охорони спадкового майна	58
Зняття заборон щодо відчуження нерухомості	55
Посвідчення договорів застави та іпотеки	>50

Концепція Е-нотаріату також реалізується в країнах ЄС, де цифрові та кібернетичні елементи сприяють ефективності, доступності та безпеці нотаріальних процедур – зокрема, через електронні підписи, онлайн-посвідчення, блокчейн і безпечне цифрове зберігання документів [55]. В Україні ж цей процес на початковому етапі й потребує відповідного правового регулювання та технічної підтримки нотаріусів. Тому тема заслуговує на подальше обговорення для послідовної реалізації.

Цифровізація управлінської діяльності – це процес інтеграції цифрових технологій у систему публічного та організаційного управління з метою підвищення ефективності, прозорості, доступності та якості надання адміністративних і управлінських послуг.

Цей процес передбачає використання інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ), електронного документообігу, цифрових реєстрів,

аналітичних платформ, систем автоматизованого прийняття рішень тощо. Цифровізація сприяє трансформації традиційних управлінських моделей у більш гнучкі, відкриті та орієнтовані на потреби користувачів – як громадян, так і юридичних осіб.

Міністерство цифрової трансформації України відповідає за формування та реалізацію державної політики у сфері цифровізації, розвитку цифрової економіки, інноваційних технологій, штучного інтелекту, електронного урядування, цифрових прав, відкритих даних, електронних комунікацій і надання електронних послуг. Особливу увагу приділено впровадженню електронного документообігу, розвитку цифрових навичок, інтероперабельності та інфраструктури Інтернет-доступу.

Міністерство також координує розвиток електронної ідентифікації, довірчих послуг, IT-індустрії, правового режиму Дія City, хмарних сервісів, а також політики у сфері азартних ігор та лотерей.

Окремим завданням є впровадження сучасних технологій у сектор безпеки та оборони, зокрема робототехніки, безпілотних систем і інновацій подвійного призначення [69].

Проект Закону України «Про цифрову доступність інформаційно-комунікаційних систем, онлайн-ресурсів та електронних послуг» спрямований на створення єдиного правового механізму для забезпечення цифрової доступності, зокрема для осіб з інвалідністю. Його розроблення зумовлене міжнародними зобов'язаннями України в межах Угоди про асоціацію з ЄС, завданнями Національної стратегії безбар'єрного простору до 2030 року, а також необхідністю гармонізації з правом ЄС, зокрема Директивами 2016/2102 та 2019/882.

Підґрунтям для законопроекту є стандарт ДСТУ EN 301 549:2022, що визначає вимоги до доступності ІКТ. Попри існування постанови Кабінету Міністрів України від 21.07.2023 № 757, чинне регулювання охоплює лише виконавчу владу й не поширюється на цифрові сервіси у сфері медицини,

транспорту, банківських операцій чи електронної комерції, що є критично важливими для осіб з інвалідністю.

Законопроект передбачає встановлення єдиних вимог до цифрової доступності для ІКТ-систем та онлайн-послуг, які створюються або модернізуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування та іншими надавачами послуг. Визначаються повноваження компетентного органу з моніторингу, обов'язок публікації декларацій доступності, а також винятки для мікропідприємств – відповідно до європейської практики.

Документ не потребує додаткового фінансування з державного бюджету, а його впровадження сприятиме соціальній інклюзії, покращенню якості онлайн-послуг і зменшенню навантаження на державні органи. Як зазначено в пояснювальній записці, «ухвалення закону забезпечить рівний доступ до цифрових сервісів для всіх користувачів, зокрема осіб з інвалідністю, не створюючи ризиків дискримінації чи негативного впливу на інші сфери» [69].

Отже, законопроект спрямований на інституціоналізацію європейських стандартів цифрової доступності в українському правовому полі, забезпечення універсального доступу до інформаційних ресурсів і послуг та підвищення рівня цифрової інклюзії в суспільстві [118]. Рівень цифрової інклюзії в українському суспільстві у 2025 році залишається середнім: середній індекс цифрової трансформації територіальних громад зріс до 27 балів зі 100 (з 16 у попередньому році), з високим інтернет-покриттям (93,8% домогосподарств), але значним цифровим розривом між містами (Львівська обл. – 54 бали) та селами. Понад 6 млн українців пройшли цифрову освіту через Дія.Освіта, з фокусом на безпеку, медіаграмотність та ШІ, але низька цифрова економіка (11,9) та навички вразливих груп (пенсіонери, селяни) стримують прогрес. Інклюзія посилюється 59 е-послугами (38 млн користувачів), але бар'єри – брак навичок та інфраструктури в громадах [125]. Існують регіональні диспропорції. Лідери: Львівська (54), Дніпропетровська (52), Полтавська (50) області – високі е-послуги та навички. Проблеми встановлено: села – лише 60%

швидкісного інтернету; кореляція з безробіттям (вищий цифровий індекс – на 12% нижче безробіття).

Державні ініціативи включають місяць цифрової грамотності у 2025 році, що охоплює 5000 хабів для 1,5 млн осіб базовими навичками; мета – 95% покриття інтернетом. Цифрова інклюзія корелює з інклюзивним підприємництвом, але потребує політики проти розриву.

У статті 2 Положення про Єдину державну електронну систему е-нотаріату Єдина державна електронна система е-нотаріату (далі – Система е-нотаріату) тлумачиться як взаємозв'язана сукупність інформаційно-комунікаційних, інформаційних систем, які діють як єдине ціле та у взаємодії з іншими інформаційними та інформаційно-комунікаційними системами призначені для автоматизації нотаріальної діяльності, зокрема збирання, накопичення, обробки, збереження, захисту, пошуку, обліку та використання відомостей щодо нотаріальної діяльності та забезпечення усіх видів електронної інформаційної взаємодії (обміну) згідно із законодавством, внесення інформації до єдиних та державних реєстрів, що функціонують у системі Мін'юсту та є складовими Системи е-нотаріату, формування нотаріального/прирівняного до нотаріально посвідченого документа з електронним ідентифікатором, а також для забезпечення доступу фізичних та юридичних осіб до відомостей про нотаріальні/прирівняні до нотаріальних дій з урахуванням вимог щодо збереження нотаріальної таємниці [26].

Нотаріат виступає ключовим елементом правової системи сучасного суспільства, відіграючи провідну роль у забезпеченні стабільності приватно-правових відносин. Це, у свою чергу, є необхідною умовою для сталого розвитку будь-якої держави. У контексті євроінтеграційного курсу України особливої актуальності набуває необхідність оновлення й адаптації національного законодавства, що регулює нотаріальну діяльність.

Сучасні виклики цифровізації та євроінтеграції зумовлюють необхідність трансформації нотаріальної діяльності в Україні. Використання цифрових технологій покликане підвищити ефективність, безпеку й

доступність нотаріальних послуг. Зокрема, йдеться про електронні реєстри, дистанційну ідентифікацію, автоматизовану перевірку документів, які вимагають належного врегулювання в частині захисту персональних даних та кібербезпеки. У цьому контексті положення частини 1 статті 1 Закону України «Про нотаріат» не суперечить цифровим підходам, оскільки передбачає, що нотаріат – це «система органів і посадових осіб, на які покладено обов’язок посвідчувати права та факти, що мають юридичне значення, з метою надання їм юридичної вірогідності» [88].

Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [77] відкрив нові можливості для впровадження електронного нотаріату. Він закріпив вимоги до автентичності, цілісності та доступності електронних документів, що реалізуються за допомогою електронного підпису. Такі технології створюють підґрунтя для безпаперових транзакцій та сприяють оптимізації процесів у сфері нотаріальних послуг. Як зазначає Ю.Ю. Бисага, цифрові технології – це «сукупність інструментів і процесів, що використовують електроніку та програмне забезпечення для обробки й передачі даних, спрямованих на автоматизацію та оптимізацію різних процесів» [8, с. 14].

Зарубіжний досвід підтверджує ефективність цифрових рішень у нотаріаті. У Франції функціонує система MINITEL, яка дозволяє безпечно обмінюватися нотаріальною інформацією, а автентичні документи зберігаються у зашифрованому вигляді до 75 років [114]. В Італії аналогічну роль відіграє компанія «Нотартель», створена Національною радою нотаріусів ще у 1997 році [7, с. 89]. У цьому контексті важливо враховувати, що термін «кібернотаріус» був запроваджений Американською асоціацією юристів ще у 1994 році для опису фахівця, який поєднує юридичні та ІТ-компетенції [120].

В Україні цифровізація нотаріату поки що перебуває на етапі становлення. Як зауважує І.М. Іліопол, «впровадження електронного нотаріату є необхідним кроком у сучасному інформаційному суспільстві», адже воно сприяє автоматизації нотаріальних процесів та інтеграції з державними

реєстрами [39, с. 87]. В.М. Марченко додає, що створення єдиного реєстру нотаріальних дій «дозволить оптимізувати роботу нотаріусів, спростити документообіг та підвищити захист прав осіб, які звертаються за нотаріальними послугами» [55, с. 44].

З огляду на динаміку цифрової трансформації, впровадження сучасних технологій у нотаріальну практику вимагає не лише технічної модернізації, а й відповідного правового супроводу. Йдеться про необхідність уточнення повноважень нотаріусів у цифровому середовищі, а також стандартизацію технологій, що використовуються у нотаріальній діяльності. Ці зміни мають забезпечити відповідність національного нотаріату європейським стандартам та гарантувати надання якісних публічних послуг в умовах цифрового суспільства.

У країнах Західної Європи та США впровадження цифрових технологій у нотаріальну діяльність давно стало стандартом. Наприклад, у Франції активно функціонує система MINITEL, яка забезпечує електронний обмін нотаріальною інформацією та дозволяє використовувати електронні підписи у процесі надання нотаріальних послуг [108, с. 532]. Такий досвід демонструє високий рівень цифровізації та зручності для громадян і нотаріусів. На цьому тлі Україна поступово адаптує власну правову та технічну базу до вимог сучасності та європейських стандартів.

Запровадження електронного нотаріату в Україні регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2023 року № 1406 «Деякі питання функціонування Єдиної державної електронної системи е-нотаріату» [26]. Ця система містить низку ключових компонентів, зокрема електронне робоче місце нотаріуса, електронний реєстр нотаріальних дій, електронний нотаріальний архів та інші функціональні елементи, які забезпечують цифрову трансформацію нотаріальних процедур. Як зазначає М.С. Долинська, Україна вже має необхідні інструменти, проте вони потребують модернізації та подальшого вдосконалення [29, с. 95].

І.М. Іліополь акцентує увагу на важливості поетапного впровадження електронної системи, відповідно до положень Постанови КМУ [39], а В.М. Марченко підкреслює, що цифровий нотаріат охоплює всі етапи нотаріальної діяльності та сприяє її оптимізації й підвищенню прозорості [55]. У дослідженнях М.С. Долинської також розглянуто актуальні виклики щодо застосування реєстрів у роботі нотаріусів, що є ключовим елементом цифрової трансформації [29].

Таблиця 2.1 – Етапи цифровізації нотаріальної діяльності в Україні

Період	Ключові події/реформи	Нормативно-правові акти / Джерела
1970-1993	Початки цифровізації у вигляді паперової звітності	Закон України «Про нотаріат» (1993) [8]
1996-1999	Впровадження спецформ, реєстрів довіреностей та нотаріусів	Накази Мін'юсту 1996–1999 [80]
2000-2003	Запуск Єдиного реєстру заповітів і спадкових справ	Наказ Мін'юсту 2000 [74]
2004-2012	Поява нових електронних реєстрів; реєстрація правочинів	Постанова КМУ, накази Мін'юсту [79]
2013-2015	Автоматизація звітності, онлайн-доступ до реєстрів	Накази Мін'юсту №1529/5, №1174/5; закони №5037-VI, №247-VIII
2016-2019	Доступ до реєстрів Мін'юсту, розширення повноважень	Закон №1666-VIII, №834-VIII, №835-VIII, №199-IX [88]
2020-2021	Уніфікація форм; концепція електронних сервісів	Постанова КМУ №918-р, №1290 [1290]
2022-2023	Воєнний стан: обмеження доступу до реєстрів	Постанови КМУ №164, №209, №480, №469, №719 [25]
2021-2023	Створення системи е-нотаріату, електронні архіви	Постанова КМУ №1444, №1406 [26]

У цьому контексті особливої уваги заслуговує бачення К.О. Нестеренка та О.В. Булгакової, які вказують на необхідність глибокого реформування нотаріату в Україні шляхом переходу до латинської моделі. Вони пропонують створення єдиної електронної інформаційної системи нотаріату, ліквідацію поділу на державних і приватних нотаріусів, передачу функцій контролю Нотаріальній палаті України, а також запровадження етичного колегіального органу та ефективної системи моніторингу. Важливим аспектом є також обмеження державного втручання лише організаційними питаннями, без впливу на зміст нотаріальних дій, що відповідає європейським підходам [59].

Проведено дослідження етапів цифровізації нотаріату в Україні (табл. 2.1) і виділено дев'ять етапів.

Таблиця "Етапи цифровізації нотаріальної діяльності в Україні" демонструє еволюцію законодавчого, технічного та організаційного забезпечення впровадження цифрових інструментів у нотаріальну практику, починаючи з 1970-х років і до сьогодення.

Період 1970–1993 років охарактеризувався першими кроками цифровізації, зокрема в державному нотаріаті, де вже існувала система подання щорічної звітності в паперовій формі до обласних управлінь юстиції. Ця традиція збереглася і після здобуття незалежності Україною та була закріплена у Законі України «Про нотаріат» (1993), хоча в ньому ще не містилися положення про цифрові технології: «зазначений закон не містить норм щодо застосування цифрових технологій» [8].

1996–1999 роки ознаменувалися впровадженням перших елементів цифрового управління. Було створено Єдиний державний реєстр спеціальних форм нотаріальних документів і запроваджено електронну обробку довіреностей. Наприклад, у 1999 році введено обов'язкову реєстрацію довіреностей щодо розпорядження майном [80].

У 2000–2003 роках почав функціонувати Єдиний реєстр заповітів і спадкових справ, що стало значним кроком до цифрової трансформації та

приєднання України до міжнародних конвенцій, таких як Конвенція про систему реєстрації заповітів (1972) [74].

Період 2004–2012 років охоплює запуск нових електронних реєстрів, таких як державна реєстрація іпотеки, правочинів, реєстрів прав та обтяжень. Була затверджена практика реєстрації нотаріусами речових прав на майно, що заклала підґрунтя для подальшої інтеграції з реєстраційною системою Мін'юсту [79].

У 2013–2015 роках цифровізація отримала суттєвий імпульс: автоматизовано щорічну звітність нотаріусів, впроваджено електронну форму іспитів, а також надано нотаріусам прямий доступ до низки державних реєстрів, зокрема Державного земельного кадастру.

2016–2019 роки – період активного законодавчого закріплення цифрових функцій нотаріусів. Закон №1666-VIII зобов'язав використовувати інформацію з державних реєстрів, включаючи Єдиний демографічний реєстр, Державний реєстр речових прав, ЄДР, Реєстр актів цивільного стану тощо. Це дозволило створити єдину правову цифрову базу для посвідчення правочинів.

У 2020–2021 роках уряд затвердив концепцію розвитку електронних сервісів (постанова КМУ №918-р), а також уніфікував форми нотаріальних документів, дозволивши громадянам перевіряти їх автентичність через відкриті ресурси [1290].

2022–2023 роки позначені викликами, пов'язаними з воєнним станом. Через російське вторгнення було тимчасово заблоковано функціонування реєстрів, що значно ускладнило роботу нотаріусів на тимчасово окупованих територіях [25]. Однак паралельно здійснювалася нормативна адаптація: уряд затвердив нові постанови, які регулюють роботу нотаріату в умовах воєнного стану.

У 2021–2023 роках активно реалізовувався проєкт зі створення Єдиної державної електронної системи е-нотаріату. Згідно з постановою КМУ №1444, були передбачені такі компоненти: електронне робоче місце, архів, нотаріальний реєстр. Проте вона була замінена постановою №1406 (29 грудня

2023), яка розширила функціонал і закріпила зобов'язання щодо взаємодії із порталом електронних послуг [26].

Отже, як видно з таблиці, цифровізація нотаріату в Україні відбувалася поетапно – від елементарної звітності до комплексної інтегрованої цифрової системи, що відповідає європейським стандартам електронного нотаріату. Як зазначено у статті 46-1 Закону України «Про нотаріат», нотаріуси зобов'язані використовувати актуальні дані з національних реєстрів у процесі вчинення нотаріальних дій [88], що свідчить про вкорінення цифрових технологій у повсякденну юридичну практику.

Електронний нотаріат в Україні перебуває на стадії активного впровадження, охоплюючи ключові компоненти: електронне робоче місце нотаріуса, електронний архів, реєстр нотаріальних дій, реєстри довіреностей, нотаріусів, спеціальних бланків та спадкових справ. Як зауважує М.С. Долинська, хоча ці елементи ще потребують доопрацювання, вони вже формують надійну основу для подальшої цифрової трансформації нотаріальної сфери [29, с. 95].

Перехід на цифровий формат роботи означає поступове відмовлення від паперових документів, їх збереження в електронному вигляді та забезпечення зручного доступу для суб'єктів правовідносин. Важливим є високий рівень захисту таких документів, що забезпечується за допомогою сучасних засобів шифрування та верифікації, зокрема через QR-коди [124]. Разом із тим, цифровізація супроводжується ризиками, серед яких – загрози кібербезпеці, обмежена цифрова грамотність користувачів та сумніви щодо правової сили електронних нотаріальних посвідчень. Окремі науковці вказують на конфлікт цифрової моделі з класичною філософією нотаріату, що втілена в принципі *tabellionis officium fideliter exercebo* – «виконувати обов'язки нотаріуса сумлінно» [126, с. 423].

Попри ці виклики, сучасні нотаріуси вже працюють у цифровому середовищі, застосовуючи відеозв'язок, електронні підписи, автоматизовану перевірку даних, тобто виконують функції кібернотаріусів [123]. Це потребує

не лише технічної бази, але й цілеспрямованої державної політики, орієнтованої на підвищення цифрової грамотності нотаріусів і впровадження надійних механізмів кіберзахисту [14, с. 16].

Визначальну роль у цифровій трансформації відіграє нормативне регулювання. Положення про Єдину державну електронну систему е-нотаріату закладає основи функціонування цифрової інфраструктури, визначаючи структуру, функції та порядок доступу до системи. Цей документ охоплює такі ключові елементи, як електронне робоче місце, нотаріальний архів, реєстри, правила роботи з QR-кодами, а також деталізує порядок інформаційної взаємодії через систему «Трембіта» [26].

До належного функціонування системи залучено низку державних електронних ресурсів. Серед них – Державний реєстр речових прав, ЄДР, Реєстр актів цивільного стану, Державний земельний кадастр, Реєстр фізичних осіб – платників податків, електронна система охорони здоров'я, демографічний реєстр тощо. Їх інтеграція сприяє автоматизованій перевірці відомостей, підтвердженню правових фактів і посиленню достовірності нотаріальних дій [24].

Таким чином, перехід до електронного нотаріату є не лише технологічним процесом, а й стратегічним напрямом розвитку правової системи України. Як справедливо зазначено в науковій літературі, це не просто перехід на нові технології, а комплексна трансформація моделі нотаріату в Україні [11]. Він забезпечує не лише ефективність і прозорість юридичних послуг, а й сприяє модернізації публічного управління. У контексті євроінтеграції електронний нотаріат виступає важливим інструментом адаптації до європейських правових стандартів і зміцнення цифрового суверенітету держави. Такий підхід дозволяє підвищити довіру громадян до нотаріальних дій і забезпечити безперервність правових процедур навіть в умовах кризових ситуацій, зокрема під час війни. Удосконалення цифрової інфраструктури нотаріату має стати пріоритетом державної політики в сфері цифрових трансформацій та правової реформи.

2.2 Аналітична інформація про контроль за установами нотаріату Донецької та Луганської областей

Нотаріуси відіграють ключову роль у реалізації цивільних прав фізичних та юридичних осіб шляхом посвідчення юридично значущих фактів і вчинення інших нотаріальних дій, передбачених чинним законодавством.

У 2024-2025 роках році управління юстиції в Донецькій області функціонує як складник Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України, яке забезпечує виконання державної політики у сфері юстиції, зокрема державної реєстрації, нотаріату, виконавчого провадження та інших напрямків.

Управління здійснює контроль за дотриманням законодавства у сфері нотаріату, державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, речових прав на нерухоме майно, а також забезпечує примусове виконання судових рішень на території області.

До основних завдань органу належать: державна реєстрація юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; реєстрація речових прав на нерухоме майно; здійснення контролю за додержанням вимог законодавства у сфері нотаріальної діяльності; організація та забезпечення ефективного функціонування державної виконавчої служби; а також сприяння реалізації права громадян на доступ до правосуддя та захист їхніх прав і законних інтересів [52].

Таким чином, у 2024–2025 роках Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції України, до складу якого входять Донецька та Луганська області, діючи в межах наданих повноважень, здійснює комплекс функцій із

забезпечення правосуддя, державної реєстрації, організації нотаріату та реалізації виконавчого провадження.

Штатна чисельність відділу з питань нотаріату у Донецькій та у Луганській областях Управління нотаріату Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції складається з 4 штатних одиниць: начальник відділу, 2 головних спеціалістів, 1 провідний спеціаліст. Працюють начальник відділу, 1 провідний спеціаліст. Вакантними залишаються 2 посади: 2 головних спеціаліста, з них одна тимчасово вільна.

У Донецькій області створено 30 державних нотаріальних контор. Фактично функціонує 20 державних нотаріальних контор.

У зв'язку з проведенням бойових дій на території Донецької області та окупацією деяких населених пунктів Донецької області у стані простою знаходиться 10 державних нотаріальних контор (Перша маріупольська ДНК, Друга маріупольська ДНК, Бахмутська ДНК, Вугледарська ДНК, Докучаєвська ДНК, Волноваська ДНК, Микільська ДНК, Красногорівська ДНК, Мар'їнська ДНК, Світлодарська ДНК).

Штатним розписом у державних нотаріальних конторах Донецької області передбачено 36 штатних одиниць – посад державних нотаріусів (за аналогічний період 2023 року – 48) та 12 штатних одиниць – посад консультантів (за аналогічний період 2023 року – 39).

У державних нотаріальних конторах працюють 18 державних нотаріусів, (за аналогічний період 2023 року – 29) та 6 консультантів (за аналогічний період 2023 року – 11).

У Луганській області функціонально передбачено створення дев'яти державних нотаріальних контор. Водночас, у зв'язку з тимчасовою окупацією частини території області, п'ять із них перебувають у стані простою, а саме: Алчевська, Довжанська, Луганська міська, Луганська районна та Ровеньківська державні нотаріальні контори. Штатний розпис державних нотаріальних контор Луганської області на відповідний період передбачає дев'ять штатних посад державних нотаріусів (для порівняння: у 2023 році – 25

посад) та відсутність посад консультантів (у 2023 році – 24 штатні одиниці). Фактична чисельність працівників свідчить про відсутність державних нотаріусів та консультантів у конторах області (за аналогічний період 2023 року працював один державний нотаріус і не працювало жодного консультанта), що зумовлює суттєві організаційні та функціональні обмеження у забезпеченні нотаріальної діяльності на деокупованих і прилеглих територіях.

Ситуація у кадровому забезпеченні управлінь юстиції істотно змінилася у 2025 році (табл.2.2).

Таблиця 2.2 – Інформація про нотаріальні органи Донецької області
(станом на 01.11.2025)

Показник	Станом на 01.11.2025	Станом на 01.11.2024
Кількість державних нотаріальних контор	20	30
Кількість державних нотаріусів	7	18
Кількість вакантних посад державних нотаріусів	29	18 (2 тимчасово вільні)
Кількість вакантних посад завідувача нотаріального архіву	1	1

Окрім функціонального аспекту, наявність вакантних посад на державній службі створює можливості для професійної реалізації громадян, розвитку кадрового резерву та оновлення управлінських практик. Через конкурсний добір кандидатів держава стимулює впровадження принципів меритократії, сприяє зростанню довіри до державних інституцій, формує інституційну пам'ять та забезпечує стабільність в реалізації довгострокових

стратегічних цілей. Таким чином, кадрове наповнення державної служби є одним із ключових факторів розвитку демократичного врядування.

Виконання обов'язків завідувачів державних нотаріальних контор у зв'язку з кадровими потребами та вакантними посадами було розподілено таким чином:

- Першої донецької міської ДНК – на завідувача Другої слов'янської ДНК;
- Другої донецької міської ДНК – на завідувача Другої слов'янської ДНК;
- Другої селидівської ДНК – на державного нотаріуса Третьої краматорської ДНК;
- Першої селидівської ДНК – на державного нотаріуса Третьої краматорської ДНК;
- Часів-Ярської ДНК – на завідувача Другої краматорської ДНК;
- Соледарської ДНК – на завідувача Другої слов'янської ДНК;
- Другої косянтинівської ДНК – на завідувача Першої краматорської ДНК;
- Косянтинівської ДНК – на завідувача Третьої краматорської ДНК;
- Мирноградської ДНК – на державного нотаріуса Третьої краматорської ДНК;
- Олександрівської ДНК – на завідувача Карлівської ДНК;
- Добропільської ДНК – на завідувача Карлівської ДНК;
- Першої покровської ДНК – на завідувача Першої краматорської ДНК;
- Другої покровської ДНК – на завідувача Другої слов'янської ДНК;
- Новоградівської ДНК – на завідувача Другої краматорської ДНК;
- Лиманської ДНК – на державного нотаріуса Полтавської районної державної нотаріальної контори.

Вакансії на державній службі мають ключове значення для стабільного функціонування органів державної влади та ефективної реалізації публічної політики.

Таблиця 2.3 – Вакантні посади державних нотаріусів за конторами

Нотаріальна контора	Кількість вакантних посад
Волноваська державна нотаріальна контора	1
Докучаєвська державна нотаріальна контора	1
Олександрівська державна нотаріальна контора	2
Добропільська державна нотаріальна контора	1
Перша донецька міська державна нотаріальна контора	1
Друга донецька міська державна нотаріальна контора	1
Мар'їнська державна нотаріальна контора	1
Друга краматорська державна нотаріальна контора	1
Костянтинівська державна нотаріальна контора	1
Друга косянтинівська державна нотаріальна контора	1
Перша слов'янська державна нотаріальна контора	1
Мирноградська державна нотаріальна контора	1
Перша селидівська державна нотаріальна контора	1
Друга селидівська державна нотаріальна контора	1
Микільська державна нотаріальна контора	1
Соледарська державна нотаріальна контора	1
Часів-Ярська державна нотаріальна контора	1
Лиманська державна нотаріальна контора	1
Красногорівська державна нотаріальна контора	1
Красногорівська державна нотаріальна контора	1
Перша покровська державна нотаріальна контора	2

Своєчасне заповнення посад сприяє безперервності управлінських процесів, забезпечує надання якісних адміністративних послуг населенню, а також дозволяє уникати інституційних ризиків, пов'язаних з нестачею

кадрового потенціалу. В умовах зростаючих суспільних запитів на прозорість та результативність державного управління, роль професійного та добросовісного кадрового складу є визначальною.

В області існують 14 держконтор, в яких усі посади є вакантними: Перша донецька міська ДНК, Друга донецька міська ДНК, Костянтинівська ДНК, Друга костянтинівська ДНК, Перша покровська ДНК, Мирноградська ДНК, Докучаєвська ДНК, Перша селидівська ДНК, Друга селидівська ДНК, Волноваська ДНК, Микільська ДНК, Мар'їнська ДНК, Соледарська, Часів-Ярська ДНК.

Протягом 2024 року міжрегіональним управлінням відповідно до ст.ст. 18, 33 Закону України «Про нотаріат», керуючись вимогами Порядку проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства, затвердженого наказом Мін'юст 17.02.2014 № 357/5, планові перевірки організації нотаріальної діяльності державних нотаріальних контор, приватних нотаріусів Донецької області, дотримання ними порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства не здійснювались (за аналогічний період 2023 року – 0), з яких у державних конторах перевірки не проводились (за аналогічний період 2023 року – 0 перевірок державних нотаріальних контор), та 0 перевірок приватних нотаріусів (за аналогічний період 2023 року – 0), позапланові перевірки не проводились (за аналогічний період 2023 року – 0).

Протягом 2024 року за результатами проведених планових та позапланових перевірок заходи реагування до нотаріусів не застосовувались (за аналогічний період 2023 року за результатами проведених планових та позапланових перевірок заходи реагування до нотаріусів не застосовувались).

Протягом звітної періоду проведено 2 засідання колегії з питань діяльності нотаріату.

Оперативні наради, на яких розглядались результати комплексних перевірок організації нотаріальної діяльності, дотримання порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил ведення нотаріального діловодства приватних нотаріусів та державних нотаріальних контор не проводились (за аналогічний період 2023 року-1 засідання колегії, 0 – оперативних нарад).

Звернення і скарги до управління юстиції мають важливе значення як інструмент комунікації громадян з органами влади, що забезпечує:

- отримання інформації про недоліки в роботі органів юстиції та інших підпорядкованих установ;
- своєчасне виявлення порушень прав і законних інтересів громадян;
- підвищення якості роботи органів юстиції через аналіз пропозицій, заяв і скарг;
- зміцнення зв'язків між владою та населенням, що сприяє розвитку правової держави;
- оперативне реагування на порушення, усунення причин скарг і поновлення порушених прав;
- контроль за діяльністю посадових осіб та органів юстиції, що підвищує їх відповідальність і прозорість.

Розгляд звернень і скарг регламентується законодавством, зокрема Законом України «Про звернення громадян» та відповідними інструкціями Міністерства юстиції, які встановлюють порядок, строки розгляду, права заявників і обов'язки посадових осіб. За результатами розгляду приймаються мотивовані рішення, які мають бути виконані своєчасно та належним чином.

Кількість скарг, що надійшли на розгляд до Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України, з них кількість скарг, розглянутих за дорученням Мін'юсту. Кількість скарг, визнаних обґрунтованими. Інформація щодо обґрунтованих скарг та заходи реагування до осіб, які допустили порушення чинного законодавства при вчиненні нотаріальних дій.

Таблиця 2.4 – Статистика звернень до Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України з питань нотаріату Донецької області (2023–2024 роки)

Показник	2023 рік	2024 рік
Загальна кількість звернень	327	249
Звернення від Міністерства юстиції України	73	58
Повторні звернення	14	8

Упродовж 2024 року до міжрегіонального управління скарги на нотаріальну діяльність не надходили, що відповідає показникам звітного періоду 2023 року. Аналогічно, за дорученням Міністерства юстиції України у 2024 році скарги не розглядалися, а випадки обґрунтованих звернень за результатами їх розгляду не були зафіксовані (2023 рік демонструє таку ж тенденцію).

Таблиця 2.5 – Статистика звернень до Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України з питань нотаріату Луганської області (2023–2024 роки)

Показник	2023 рік	2024 рік
Загальна кількість звернень	39	52
Звернення від Міністерства юстиції України	21	9
Повторні звернення	-	-

Протягом 2024 року до Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату було направлено лише одне подання про анулювання свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, що є різко нижчим показником порівняно з 66 поданнями за відповідний період 2023 року. Натомість подання щодо

допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту на отримання свідоцтва протягом 2024 року не здійснювалися (так само, як і у 2023 році). У звітному періоді відсутні й випадки допуску нових осіб до здійснення нотаріальної діяльності рішеннями Вищої кваліфікаційної комісії.

Сукупність наведених даних (табл. 2.3, 2.4, 2.5) свідчить про відносну стабільність у сфері нотаріальної діяльності, зокрема у частині дисциплінарних звернень та кадрових процедур. Відсутність скарг, мінімальна кількість подань про анулювання свідоцтв та незмінність показників щодо допуску до професії можуть вказувати як на належний рівень дотримання нотаріусами професійних стандартів, так і на специфіку функціонування системи нотаріату в умовах воєнного стану та обмежень, пов'язаних з організацією роботи територіальних органів юстиції. Така динаміка підкреслює важливість подальшого удосконалення механізмів контролю, аналітичного моніторингу та кадрової політики у сфері нотаріату з урахуванням сучасних умов і потреб правозастосовної практики.

2.3. Судовий контроль за нотаріальною діяльністю

Загальноприйнятим є судження про те, що сучасна демократична держава повинна бути заснована на принципі розподілу державної влади [66]. Судова влада – один із трьох основних, але рівних стовпів сучасної демократичної держави [65]. Усі три гілки влади служать суспільству й повинні бути відповідальними за свої дії одна перед одною. У демократичній державі, заснованій на принципах верховенства права, жодна з гілок влади не може діяти у власних інтересах, вони діють в інтересах суспільства в цілому.

На сучасному етапі розвитку правової системи України судовий контроль за нотаріальною діяльністю набуває особливого значення як інструмент забезпечення законності нотаріальних актів і дотримання прав громадян. У монографії В. Баранкової системно проаналізовано класифікацію та процесуальні особливості розгляду цивільних справ, пов'язаних з

діяльністю нотаріуса, зокрема – із визнанням недійсними нотаріально посвідчених правочинів, оскарженням нотаріальних дій або відмовою у їх вчиненні, а також відшкодуванням шкоди, завданої нотаріусом [119].

Однією з ключових проблем у таких справах є визначення належного відповідача та процесуального статусу нотаріуса. Як справедливо зазначає Баранкова, нотаріус не є суб'єктом матеріальних правовідносин і не може бути відповідачем у справах щодо дійсності посвідченого правочину – він лише оформлює його. Тому залучення нотаріуса як відповідача є неправомірним, і правильним є визнання його третьою особою або свідком залежно від характеру справи [119, с.16].

Процесуальні особливості таких справ охоплюють питання підсудності (ст. 27–30 ЦПК), предмета доказування (матеріально-правові та процесуальні підстави недійсності), а також складу учасників. Відповідачем у позові про визнання недійсним свідоцтва має бути не нотаріус, а набувач права (інший спадкоємець, член подружжя, покупець тощо). Якщо ж оскаржується саме порядок вчинення дії, нотаріуса доцільно залучати як третю особу, що забезпечує можливість захисту його професійної репутації та процесуальних прав [119].

Щодо виконавчих написів, судова практика свідчить про необхідність розмежування між спорами про цивільне право (де сторони – кредитор і боржник) та спорами щодо незаконної відмови у вчиненні напису (де можливий позов до нотаріуса в окремому порядку). У таких випадках слід застосовувати положення окремого провадження, адже мова йде не про спір про право, а про перевірку законності дії або бездіяльності [119, с.29].

Усі ці процесуальні деталі мають вирішальне значення для захисту прав осіб та забезпечення правової визначеності. Нотаріус має право на подання апеляційної чи касаційної скарги у випадках, коли судові рішення зачіпає його права або професійну репутацію. При цьому він також має право на захист від потенційної відповідальності, зокрема майнової, у разі, якщо буде встановлено факт процесуального порушення з його боку.

Окрему увагу слід приділити питанню нотаріальної таємниці, яка, згідно з чинним законодавством, не є абсолютною у судовому процесі. Нотаріус може бути допитаний як свідок, якщо йдеться про обставини вчинення нотаріальної дії, а не про інші конфіденційні дані, які не мають стосунку до предмета доказування [34; 19].

Судовий контроль за нотаріальною діяльністю передбачає можливість оскарження як самих нотаріальних актів, так і відмов у їх вчиненні. Однак аналіз практики показує, що існують суттєві проблеми з належним застосуванням цієї процедури, які негативно впливають на захист прав учасників цивільних правовідносин.

По-перше – це невідповідність деяких рішень судів вимогам законодавства та неврахування специфіки нотаріального статусу. Як вказано в дослідженнях, у багатьох випадках суди визнають недійсними нотаріально посвідчені правочини через формальні недоліки (наприклад, порушення процедури засвідчення волі, недостатню перевірку осіб або недодержання правил посвідчення), що часто пов'язано з технічними або процедурними опісками, а не з реальною суспільно-небезпечністю чи шкодою стороні.

По-друге – проблема неоднорідності судової практики та неналежного правового регулювання. Статус нотаріуса як виконавця технічних нотаріальних функцій і неучасника матеріальних правовідносин часто ігнорується: у ряді справ нотаріуса неправомірно призначають відповідачем, хоч істинними сторонами спору є інші учасники правочину – набувачі, спадкоємці, контрагенти тощо. Такий підхід порушує принцип диспозитивності та принцип визначеності суб'єктів правовідносин, а також створює ризики для нотаріусів і системи в цілому. Це підтверджує і науковий висновок, що участь нотаріуса як відповідача є помилковим, якщо він лише виконував формальні нотаріальні дії, без власних матеріальних претензій.

По-третє – недостатня чіткість у межах відповідей на спори, пов'язані з незаконною відмовою у нотаріальній дії або неправомірним посвідченням документів. Судова практика суперечлива: далеко не завжди однаково

оцінюються випадки відмов чи помилок, що ускладнює прогнозованість судових рішень і знижує правову захищеність громадян, які звертаються до суду.

До того ж, існує системна невизначеність у правовому статусі нотаріуса у процесі – чи він має виступати як відповідач, третя особа, свідок. Часто суди допускають залучення нотаріуса як відповідача, що суперечить його формальному статусу, оскільки він не є стороною матеріального спору. Така плутанина у ролях створює додаткові процесуальні проблеми, затримки та непорозуміння.

Нарешті, судовий контроль обмежується переважно процедурними питаннями – нотаріальний акт визнається недійсним або скасовується виконавчий напис, але при цьому рідко застосовують системні заходи щодо відновлення прав або відшкодування шкоди, особливо якщо вона пов'язана з недбалістю нотаріуса. Це свідчить про недостатню вагу запобіжних і відновних механізмів у системі контролю.

Ці недоліки мають як правове, так і організаційно-процесуальне підґрунтя.

По-перше, нормативна база не завжди дає чіткі вказівки щодо статусу нотаріуса у судових справах: чи може він бути відповідачем, чи винятково третьою особою. Це створює юридичну невизначеність у кожній окремій справі і призводить до суперечливих рішень.

По-друге, відсутність уніфікованих підходів до оцінки порушень нотаріального порядку призводить до суб'єктивізму: те, що в одному випадку визнається достатньою підставою для скасування акта, в іншому – не береться до уваги.

По-третє, істотним є дефіцит правової свідомості серед сторін спору, нотаріусів та суддів щодо специфіки нотаріату: часто недооцінюються характер і межі нотаріальних повноважень, що веде до процесуальних помилок.

По-четверте, судова практика недостатньо прагне відновити порушені права або компенсувати недоліки не лише шляхом визнання недійсності, а й через застосування цивільної відповідальності, що зменшує стимул для належного виконання нотаріусами своїх обов'язків.

Наслідки для правозастосування та довіри до нотаріату:

1. Неналежна судова практика щодо нотаріальних справ має низку негативних наслідків:

2. Зниження довіри громадян до нотаріальних інститутів: якщо посвідчений нотаріусом документ може бути легко скасований судами з формальних причин – це підірве авторитет нотаріату як гарантії правової безпеки.

3. Правова невизначеність: позов може бути задоволений або відхилений залежно від суб'єктивної оцінки суду або формально-процесуальних нюансів, що ускладнює захист прав у майбутньому.

4. Підвищення ризику зловживань: нотаріуси та сторони можуть використовувати слабкі місця законодавства або практики для маніпуляцій – а це підриває справедливість та рівність перед правом.

5. Обмежена можливість компенсації шкоди: визнання акту недійсним не завжди відновлює справедливість і не компенсує реальні збитки, яких зазнали сторони.

Аналіз нормативних актів і рішень судів свідчить, що судова практика щодо нотаріальної діяльності в Україні має суттєві недоліки. Непослідовність підходів, невизначеність статусу нотаріуса у справах, обмежені механізми відновлення прав, а також недостатня стандартизація процедур – усе це підриває ефективність правового захисту та довіру до нотаріату. Для забезпечення стабільності, справедливості та передбачуваності необхідне системне реформування: як на рівні законодавства, так і на рівні судової практики. Без цього нотаріат не зможе відігравати роль надійного гаранта цивільних прав та їх захисту.

Таким чином, судовий контроль за нотаріатом є важливим елементом механізму захисту прав і законних інтересів громадян. Він не лише забезпечує дотримання нотаріусами вимог законодавства, а й сприяє підвищенню довіри до нотаріальної діяльності. На підставі дослідження В. Баранкової можна зробити висновок, що оптимізація процесуального статусу нотаріуса у відповідних категоріях справ та запровадження окремого провадження для оскарження нотаріальних дій [119]. Це – крок до удосконалення правозастосовної практики й правової системи в цілому.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВІРОК ДЕРЖАВНИХ І ПРИВАТНИХ НОТАРІУСІВ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УКРАЇНІ

3.1 Основні проблеми організації перевірок державних і приватних нотаріусів

У сучасних умовах цифровізації публічної влади, зростання ролі судової практики та посилення суспільних очікувань щодо якості адміністративних послуг особливого значення набуває питання ефективності та обґрунтованості контролю за діяльністю нотаріусів. Оскільки нотаріат є ключовим елементом системи досудового захисту прав, механізми нагляду за його функціонуванням мають відповідати принципам правової визначеності, пропорційності та належного адміністрування. Водночас аналіз нормативного регулювання та практики його застосування свідчить про низку проблем системного характеру, які стримують розвиток державного контролю та спричиняють значний обсяг судових спорів. Серед них виокремлюються три найбільш суттєві.

Першою проблемою є відсутність у законодавстві підстав для застосування заходів реагування у разі неодноразового порушення нотаріусом порядку вчинення нотаріальних дій. Нині норми права передбачають можливість притягнення до відповідальності лише за повторні порушення правил ведення нотаріального діловодства, тоді як аналогічний механізм для порушення порядку вчинення нотаріальних дій відсутній. Це створює ситуацію, за якої навіть систематичні порушення процедури не можуть стати підставою для таких заходів впливу, як зупинення нотаріальної діяльності. Наслідком є зниження ефективності наглядових інструментів та втрата довіри громадян до нотаріату як складника публічного адміністрування. Відсутність можливості реагувати на повторні порушення перешкоджає формуванню

сталої управлінської практики та унеможлиблює належне усунення системних недоліків у роботі нотаріуса.

Друга проблема пов'язана з неунормованістю окремих процедур нотаріального процесу, що породжує правову невизначеність і різночитання. Значна частина методичних рекомендацій є застарілою, а низка аспектів організації нотаріальної діяльності взагалі не врегульована. Унаслідок цього утворюються прогалини, якими можуть користуватися як недобросовісні нотаріуси, так і учасники правочинів. Судова практика підтверджує, що навіть за аналогічних фактичних обставин суди нерідко доходять різних висновків щодо правомірності дій нотаріуса, що зумовлено відсутністю уніфікованих критеріїв оцінки, неоднозначністю норм та нестабільністю правозастосування. Такий стан негативно впливає на передбачуваність цивільного обороту та ефективність здійснення контролю.

Третьою проблемою є інформаційні обмеження, пов'язані з фрагментарним та неповним доступом контролюючих органів до Державних електронних реєстрів. У контексті цифрової трансформації саме доступ до даних є ключовою передумовою здійснення якісного і всебічного контролю. Обмежені можливості перевіряючих органів щодо перегляду інформації з реєстрів унеможливають повноцінну оцінку діяльності нотаріуса, створюють додаткові організаційні та процесуальні перешкоди. Ефективна цифровізація контролю вимагає інтеграції інформаційних систем і надання повноважних доступів відповідно до службових функцій, що поки реалізовано не повною мірою.

Окремим аспектом, тісно пов'язаним з питанням контролю, є забезпечення нотаріальної таємниці, що істотно впливає на можливості перевірки нотаріальної діяльності. У науковій літературі (В. Баранкова, Н. Коробцов, В. Черниш, Ю. Желіховська та ін. [61]) нотаріальна таємниця визначається як заборона розголошення змісту нотаріальних дій стороннім особам. Це значно ускладнює перевірку окремих категорій правочинів, зокрема у спадковій і сімейній сферах. Судова практика підтверджує

складність доказування порушення правил щодо таємниці. Так, у справі № 755/17957/13-ц суд зазначив, що відсутні підстави для визнання заповіту недійсним, оскільки присутність сторонніх осіб не була доведена і не вплинула на волевиявлення спадкодавця [92]. Подібна правова позиція міститься у справі № 0917/2-351/2011 [96]. Аналіз цих рішень засвідчує, що питання присутності третіх осіб при вчиненні нотаріальної дії здебільшого перебуває у сфері доказування сторін, що значно ускладнює контроль та встановлення фактів можливих порушень.

Особливого значення набувають багатосуб'єктні нотаріальні дії, які ускладнюють визначення меж доступу до інформації. У справі № 757/44930/16-ц суд підтримав законність відмови нотаріуса у наданні матеріалів спадкової справи одному зі спадкоємців, оскільки такі документи містять інформацію, що становить нотаріальну таємницю [95]. Подібні приклади свідчать про необхідність законодавчого уточнення критеріїв і меж доступу до матеріалів нотаріальних справ у контексті перевірок. Наявна неврегульованість призводить до ризиків вибіркового застосування норм та створює неоднакові умови для різних нотаріусів.

Цифровізація нотаріату та впровадження електронної демократії стикаються з низкою викликів, серед яких – низький рівень цифрової грамотності, недовіра громадян до органів влади, недостатнє технічне оснащення посадових осіб, що мають проводити перевірки [100, с.10]. Подолання цих викликів є критично важливим, оскільки електронний документообіг став базовою умовою оновлення системи контролю. Наявність різномірних форматів документів, відсутність стандартизованих електронних підписів або електронних журналів дій ускладнює проведення повноцінного аналізу нотаріальної діяльності. Необхідною умовою успішної цифрової трансформації є уніфікація електронних процедур, створення єдиних форматів даних та інтегрованих систем взаємодії між державними реєстрами.

У сфері професійного самоврядування важливу роль відіграють професійні об'єднання нотаріусів. Відповідно до ст. 16 Закону України «Про

нотаріат», нотаріальні об'єднання беруть участь у методичній роботі та правотворчих процесах, а Нотаріальна палата України фактично виконує функції підвищення кваліфікації та представництва інтересів нотаріусів. Попри статус громадської організації, вона формує стандарти професійної діяльності, що визначає її ключову роль у системі перевірок. Взаємодія між органами юстиції та професійним самоврядуванням має бути спрямована на узгодження інтересів держави та професії, адаптацію нормативних вимог до практичних умов.

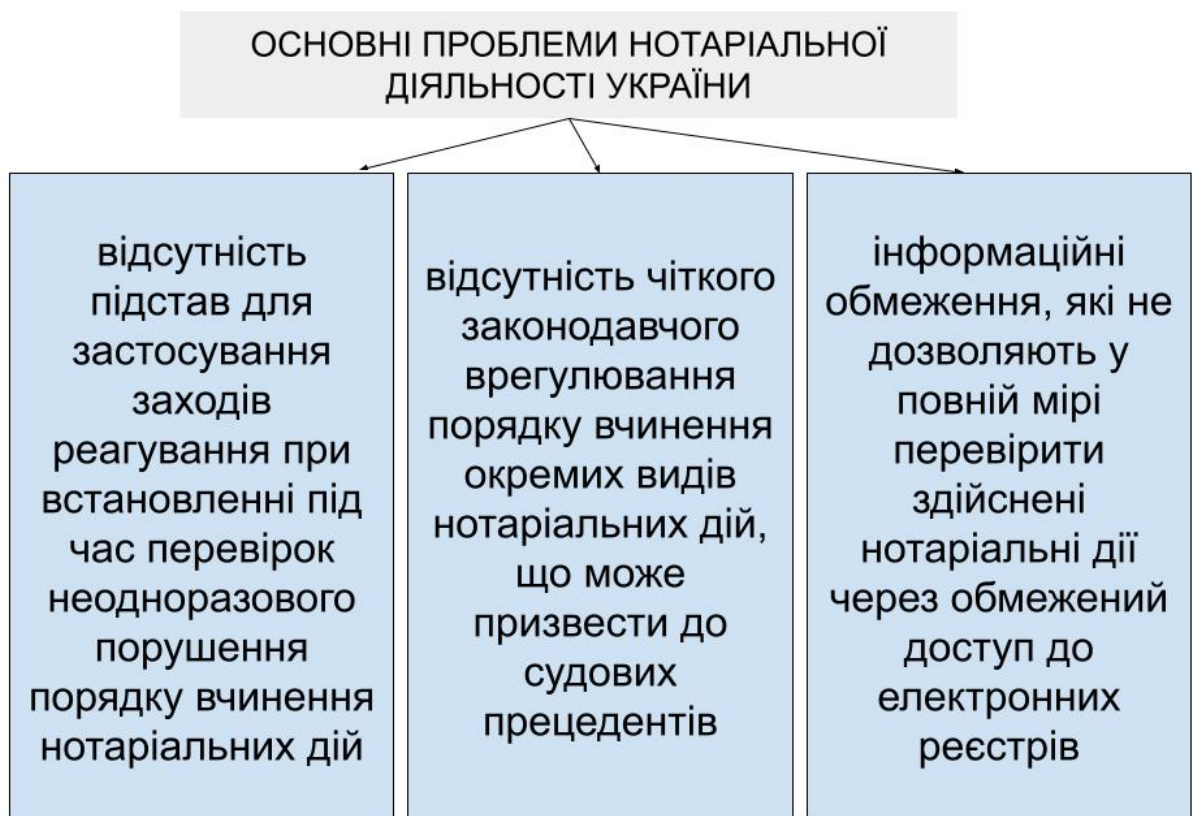

Рис. 3.1 – Основні проблеми нотаріальної діяльності України

Узагальнені недоліки нотаріальної діяльності породжують комплексні проблеми у сфері контролю, що відображено на рисунку 3.1, де схематично відображено основні проблеми контролю за нотаріальною діяльністю: системні порушення, прогалини у правовому регулюванні, недостатня

цифрова інтеграція, обмежений доступ до інформаційних ресурсів. Усі ці чинники стримують розвиток системи е-нотаріату, створюють ризики для прав учасників нотаріального процесу, а також ускладнюють проведення повноцінного моніторингу діяльності нотаріусів.

Водночас проблематика контролю за нотаріальною діяльністю тісно пов'язана з ширшим контекстом цифрової трансформації органів юстиції. Прикладом є процес цифровізації кадрової роботи у Східному міжрегіональному управлінні Міністерства юстиції, який триває з 2020 року. Сучасний стан інформаційно-аналітичного забезпечення державних органів у сфері управління людськими ресурсами не відповідає потребам реформи державного управління, європейському вибору України та сучасному рівню розвитку інформаційно-комунікаційних технологій. З метою усунення цих недоліків КМУ ухвалив пілотний проєкт із впровадження HRMIS – інформаційної системи управління людськими ресурсами. На виконання урядових розпоряджень у державних органах триває інтеграція цієї системи, що має підвищити ефективність роботи державних службовців і забезпечити відкритість даних про державну службу.

Запровадження HRMIS має вирішити низку ключових проблем, що виникають у кадровій роботі органів юстиції: відсутність єдиної бази даних державних службовців; брак автоматизації процесів управління людськими ресурсами; недостатність інструментів моніторингу результативності діяльності; низький рівень організації навчання з використання інформаційних технологій. У результаті використання HRMIS зменшується бюрократичне навантаження, мінімізуються часові витрати на реалізацію управлінських рішень, забезпечується прозорість інформації про людські ресурси.

Етапи визначення спроможності служб управління персоналом державних органів

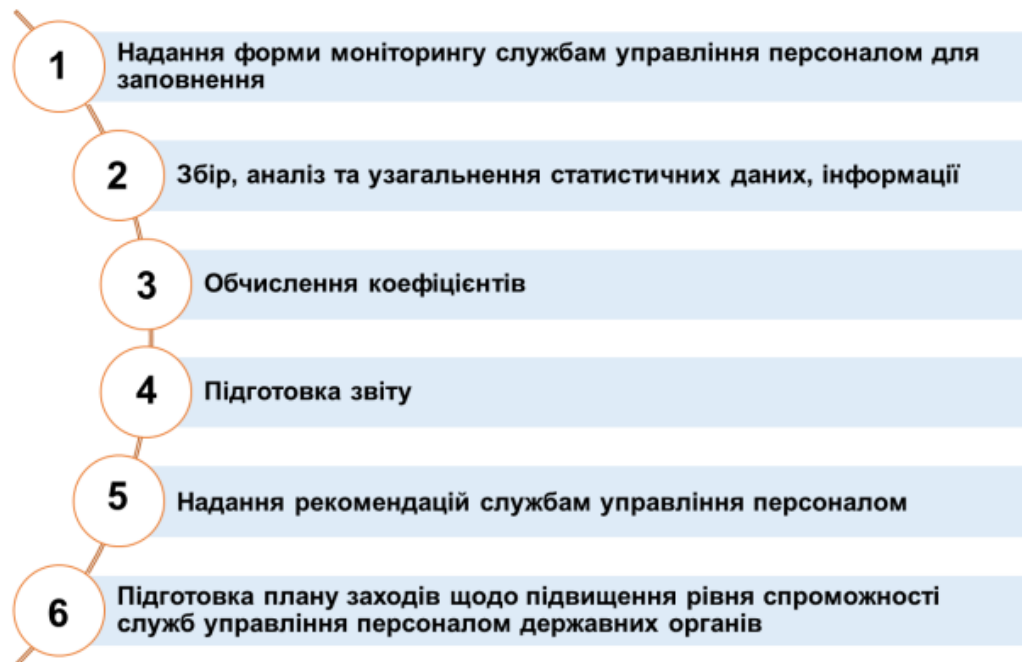

Рис. 3.2 – Порядок визначення спроможності служб управління персоналом державних органів

Для постійного вдосконалення роботи служб управління персоналом розроблено методології оцінки їх спроможності. Ці методології ґрунтуються на аналізі наукових напрацювань (В. Городнов, С. Зелінський, М. Коваленко та ін.), що дозволило створити модель оцінювання ефективності HR-підрозділів, яка застосовується і в органах юстиції. Порядок визначення спроможності служб управління персоналом відображено на рисунку 3.2, який демонструє етапи оцінювання: збір даних, аналіз функціональних показників, визначення рівня відповідності стандартам. На основі такого аналізу визначено типові проблеми кадрових служб: декларативність нормативних положень; соціально-економічні труднощі, які стримують реформу; морально-етичні проблеми молодих державних службовців, що інколи допускають конфлікт інтересів через недостатню правову обізнаність.

Ефективність контролю за нотаріальною діяльністю неможлива без розвитку професійних компетентностей працівників юстиції. Професійний розвиток визначається як «безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей» [112]. У науковій літературі він розглядається як системно організований процес професійного навчання, спрямований на формування резерву керівників, удосконалення структури персоналу, забезпечення високого рівня компетентності та підвищення ефективності діяльності. Модель професійного навчання державних службовців, запроваджена в Україні, передбачає визначення індивідуальних потреб навчання, складання індивідуальних програм розвитку, моніторинг їх виконання.

У 2023 році НАДС узагальнило дані щодо індивідуальних потреб професійного навчання 139 318 державних службовців, що дозволило виявити важливі тенденції: зростання частки службовців із затвердженими індивідуальними програмами (84,2 %); розширення структури потреб за рахунок включення самоосвіти; диференціація запитів залежно від категорії посад. Новітні підходи до оцінки потреб у професійному навчанні стають основою для підвищення рівня компетентності як державних службовців загалом, так і працівників органів юстиції, відповідальних за перевірки нотаріальної діяльності.

У системному вимірі недоліки контролю за нотаріальною діяльністю можуть бути згруповані у два основні блоки. Перша група стосується організаційно-методичних проблем і охоплює: відсутність нормативно визначених підстав для застосування санкцій у разі повторних порушень порядку вчинення нотаріальних дій; нерегульованість окремих процедур нотаріального процесу; обмежений чи фрагментарний доступ контролюючих органів до державних електронних реєстрів; нестачу уніфікованих критеріїв для проведення перевірок; неможливість повноцінної перевірки електронних відомостей через обмеження доступу до реєстрових баз.

Друга група проблем пов'язана з особливостями правового режиму нотаріальної таємниці, що ускладнює доведення порушень і обмежує можливості контролюючих органів. Судова практика засвідчує стриману позицію судів щодо розкриття змісту нотаріальних дій, що зумовлює додаткові труднощі у встановленні фактів неправомірної поведінки нотаріуса. У ширшому контексті діяльність нотаріату пов'язана з питаннями судового контролю, особливо у період державного відновлення та реінтеграції деокупованих територій. Судовий контроль у контексті перехідного правосуддя розглядається як механізм установлення юридичних фактів, визнання недійсними актів окупаційної влади, забезпечення права на правду та відновлення порушених прав [107]. Масштаб очікуваних судових справ (близько 400 тисяч лише для Криму) визначає ключову роль судів у відновленні легітимності правових відносин. У цьому процесі нотаріат також відіграє важливу роль, оскільки значна частина юридичних фактів, що втратили підтвердження, потребуватиме відновлення документального підтвердження.

Узгодження інтересів державного нагляду й професійного самоврядування передбачає необхідність розширення повноважень професійних об'єднань, зокрема Нотаріальної палати України, у сфері навчання працівників юстиції, які здійснюють перевірки нотаріальної діяльності. Залучення до освітнього процесу практиків-науковців, розширення інструментів професійного діалогу та спільного напрацювання стандартів дозволить гармонізувати взаємини між державою й професійним середовищем, зменшити конфліктність та підвищити рівень правової культури у сфері нотаріату.

Підсумовуючи, слід наголосити, що ефективна організація перевірок нотаріальної діяльності має включати не лише санкційні механізми, а й систему професійної підтримки, розвиток компетентностей, удосконалення цифрової інфраструктури, забезпечення правової визначеності, формування етичних стандартів і культури відповідальності. Реалізація цих підходів

сприятиме формуванню прозорої, ефективної та справедливої системи контролю за нотаріальною діяльністю та зміцненню довіри громадян до інституту нотаріату як важливої складової системи правосуддя та публічного адміністрування.

3.2 Напрями вдосконалення контролю нотаріальної діяльності

Сучасний етап реформування органів нотаріату в Україні зумовив необхідність глибокого переосмислення його ролі та місця у правовій системі держави як інструменту ефективного досудового захисту прав фізичних і юридичних осіб. Інститут нотаріату продемонстрував свою практичну доцільність, ефективність і затребуваність як механізму превентивного правового контролю, спрямованого на забезпечення стабільності цивільного обороту та зменшення навантаження на судову систему. Водночас, попри наявний потенціал, його остаточне інституціональне оформлення ще не завершено, а нормативно-правове забезпечення не відповідає конституційним вимогам та потребам сучасної правозастосовної практики. Ключові вимоги Конституції України досі не враховані у Законі України «Про нотаріат», що зумовлює необхідність оновлення законодавства, врахування європейських стандартів, розвитку електронного нотаріату та гармонізації нормативних засад організації і функціонування нотаріату. У цьому контексті особливої уваги потребує широке коло теоретичних і практичних проблем, які стосуються статусу нотаріуса, меж його компетенції, процедурних інструментів та забезпечення належного контролю за нотаріальною діяльністю.

Відповідно до сучасних підходів публічно-правового розвитку, вдосконалення нотаріату має здійснюватися у взаємозв'язку з реформуванням системи контролю за діяльністю нотаріусів. Пропозиції щодо вдосконалення контролю включають, зокрема: «1. Законодавче унормування підстав для відповідальності. 2. Надання суб'єктам професійного самоврядування права

навчати перевіряльників. 3. Удосконалення цифрової інфраструктури перевірок. 4. Удосконалення судового контролю за нотаріатом (Створення єдиного реєстру судових справ про нотаріальні дії. Законодавче унормування процесуального статусу нотаріуса. Розширення інструментів судового захисту.)». Ці напрямки свідчать про необхідність формування комплексної моделі контролю, що поєднує інституційну, процесуальну та цифрову модернізацію. Контроль має бути спрямований не лише на реагування на порушення, а й на превенцію, уніфікацію практик, правову визначеність та ефективний захист прав осіб, які звертаються за нотаріальними послугами.

Для системного усунення прогалин у сфері контролю доцільно врахувати також такі положення: «1. Законодавче уточнення статусу нотаріуса у судовому процесі – чітко встановити, в яких випадках нотаріус може бути відповідачем, третьою особою або свідком, залежно від характеру спору. 2. Уніфікація критеріїв оцінки порушень нотаріального порядку – розробити чіткі стандарти, які дозволять забезпечити юридичну передбачуваність і сталість практики. 3. Розширення засобів відновлення прав і відшкодування шкоди – передбачити не лише визнання недійсності, а й компенсацію втрат, якщо недбалість нотаріуса спричинила матеріальну або немайнову шкоду. 4. Підвищення правової грамотності учасників – нотаріусів, громадян, суддів – забезпечити, щоб усі були ознайомлені з особливостями нотаріального статусу, процедур та можливостей захисту через суд. Створення єдиного реєстру судових рішень у нотаріальних справах – для аналізу практики, виявлення тенденцій і уніфікації підходів». Запровадження таких підходів сприятиме підвищенню єдності судової практики, забезпеченню публічності та відкритості, а також підвищенню довіри до нотаріальних дій.

Особливого значення набуває питання професійної підготовки та розвитку компетентностей посадових осіб органів юстиції, які здійснюють контроль у сфері нотаріату. Як наголошується, «організація навчання посадових органів юстиції має ґрунтуватись на принципах визначення потреби у професійному розвитку, обов'язковості, безперервності, інноваційності,

прогностичності, практичної спрямованості». Водночас знання, необхідні для здійснення ефективного контролю, залежать від функціональної спрямованості та охоплюють як фахові компетентності (методологія контролю, фінансовий менеджмент, правова грамотність), так і «soft skills», що підтверджується висновком: «Виявлено також потреби посадових осіб в навчанні навичкам soft skills [57, с.67]». У сучасних умовах саме поєднання спеціалізованих знань та навичок комунікації, аналітики й стратегічного мислення дозволяє ефективно реагувати на виклики реформування нотаріату та забезпечувати високі стандарти надання нотаріальних послуг.

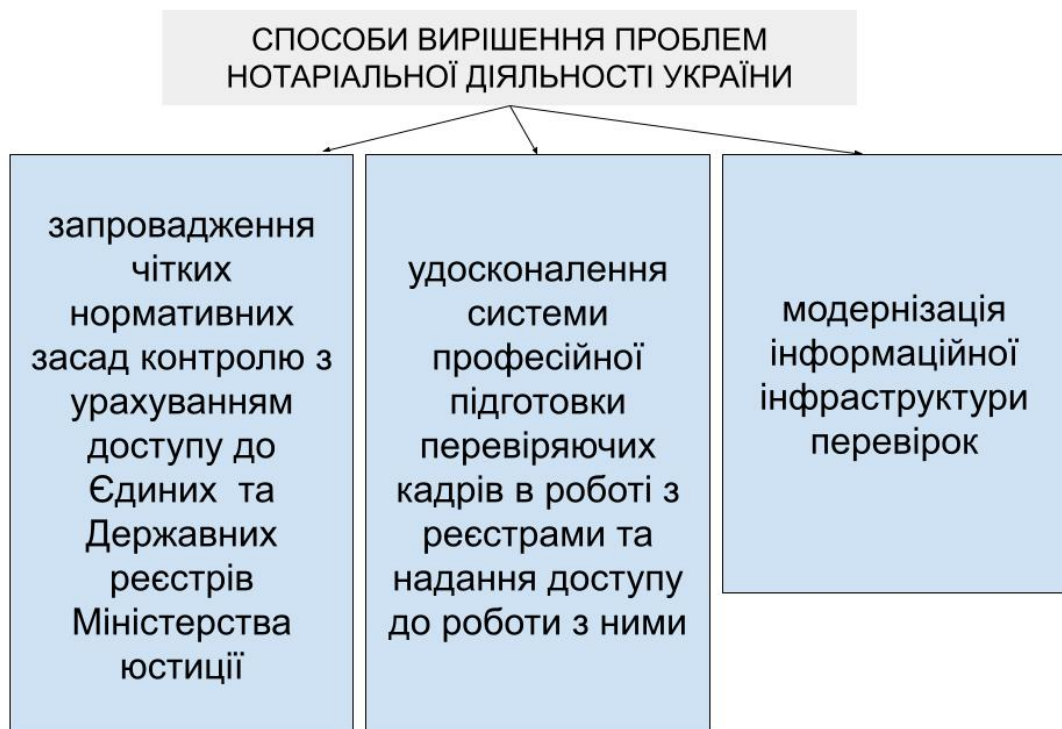

Рис. 3.3 – Способи вирішення проблем нотаріальної діяльності

Важливим елементом сучасної стратегії професійної підготовки фахівців є урахування регіональної специфіки, оскільки потреби посадових осіб органів юстиції на деокупованих, прифронтових та окупованих територіях істотно різняться. У цьому контексті цілком обґрунтованою є пропозиція, згідно з якою «для ідентифікації ймовірних змін потреб посадових осіб управлінь юстиції в навчанні у короткостроковому періоді доцільно

системно відстежувати перспективи розвитку нотаріату, формуючи навчальні програми відповідно до проблемних зон з диференціюванням за регіонами (деокуповані, окуповані, прифронтові тощо)». Регіональні відмінності особливо посилюються у зв'язку з необхідністю встановлення та перевірки юридичних фактів, визнання недійсними актів окупаційних адміністрацій та забезпечення доступу громадян до нотаріальних послуг у процесі відновлення державної влади.

Наведені пропозиції формують основу для вирішення ключових проблем функціонування нотаріату України в сучасних умовах (рис. 3.3).

У контексті реінтеграційних процесів особливого значення набуває судовий контроль, який виступає центральним механізмом забезпечення законності та відновлення порушених прав. Стратегічні документи державної політики наголошують, що судовий контроль у межах стратегії відновлення державної влади та реінтеграції деокупованих територій «визначається як ключовий механізм забезпечення законності під час реінтеграції деокупованих територій, зокрема через перевірку дій органів влади та визнання недійсними окупантських документів». Передбачається, що суди відіграватимуть провідну роль у встановленні юридичних фактів, необхідних для реалізації прав і свобод осіб, які проживали на тимчасово окупованих територіях, зокрема шляхом «встановлення фактів народження, смерті та інших подій на окупованих територіях, прогнозуючи близько 400 тисяч справ лише для Криму [107]».

Правовий режим недійсності актів окупаційних органів – включно з актами цивільного стану, судовими рішеннями та документами про освіту – потребує створення ефективної системи судового захисту, яка поєднувала б механізми визнання таких актів недійсними, встановлення юридичних фактів та поновлення прав громадян. Це відповідає принципам перехідного правосуддя, насамперед захисту постраждалих, забезпеченню відповідальності та гарантуванню права на правду. Масштаб проблеми зумовлюється тим, що «окупаційні "суди" у Криму розглянули понад 1 млн справ, а призов до російської армії охопив десятки тисяч осіб», що потребує

системного судового контролю для нівелювання наслідків протиправних рішень держави-окупанта та відновлення прав громадян.

Стратегія підкреслює необхідність синхронізації судових і позасудових механізмів встановлення справедливості, оскільки частина питань має вирішуватися в порядку адміністративної юрисдикції, частина – у цивільному судочинстві, а окремі процедури – в межах нотаріального процесу. У такому контексті судовий контроль забезпечує не лише індивідуальний захист прав, а й відновлення публічно-правового порядку, повернення системи влади до конституційних стандартів, усунення правових наслідків окупації та відновлення легітимності правовідносин.

Таким чином, реформування нотаріату, удосконалення механізмів контролю та формування сучасної моделі судового контролю є взаємопов'язаними складовими єдиного процесу модернізації публічної влади України. Нотаріат має трансформуватися у сучасний, професійний і технологічно орієнтований інститут, що функціонує на основі чітких нормативних стандартів, принципів незалежності, відповідальності та високої суспільної довіри. Контроль за його діяльністю має бути багаторівневим, прозорим і спрямованим на забезпечення якості нотаріальних послуг та захист прав громадян. Судовий контроль, у свою чергу, є ключовою умовою відновлення законності, особливо на деокупованих територіях, де повернення правового порядку неможливе без системної переоцінки актів окупаційних органів та встановлення необхідних юридичних фактів. Усі ці напрями формують цілісну концепцію розвитку, що сприятиме утвердженню верховенства права, захисту прав людини та формуванню сучасної європейської моделі нотаріату в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене комплексне дослідження дозволило сформулювати узагальнені висновки теоретико-методологічного та прикладного характеру щодо розвитку нотаріальної діяльності в Україні, особливостей її цифрової трансформації, проблем організації контролю та шляхів їх удосконалення в умовах сучасних викликів. Отримані результати дають можливість розглядати нотаріат як складний публічно-правовий інститут, що функціонує на перетині правового регулювання, цифрової модернізації, професійного самоврядування та судового контролю.

1. Установлено, що нотаріат в Україні є об'єктом публічного управління, у межах якого інтегруються організаційні, регулятивні та правозастосовчі механізми. Нотаріальна діяльність забезпечує правовий порядок цивільного обороту, захист прав фізичних і юридичних осіб та запобігання конфліктам. У цьому контексті контроль та примус у діяльності державних органів є взаємопов'язаними, але самостійними правовими явищами, ефективність яких залежить від чіткого правового регулювання й дотримання принципу законності. Підкреслено, що контроль не може бути універсальним засобом вирішення управлінських проблем: надмірний контроль веде до бюрократизації, його відсутність – до правової дестабілізації.

2. З'ясовано, що організаційно-правові засади публічного контролю за нотаріальною діяльністю в Україні – це сукупність нормативно встановлених принципів, інститутів, процедур і механізмів, що визначають порядок здійснення зовнішнього та внутрішнього нагляду за діяльністю нотаріусів з метою забезпечення законності, професійної доброчесності та захисту прав і законних інтересів громадян.

3. Доведено, що цифровізація – ключовий чинник модернізації нотаріату. Штучний інтелект, електронний документообіг, автоматизація реєстраційних процесів та інформаційні системи підвищують прозорість, ефективність та доступність нотаріальних послуг. Водночас ці трансформації потребують

адаптації нормативної бази, оновлення процедур, посилення кіберзахисту та міждисциплінарних досліджень для забезпечення юридичної безпеки.

Особливої ваги набуває концепція М. Долинської щодо п'яти етапів цифровізації. Аналіз показав, що цифрові процеси довгий час стосувалися лише публічних і приватних нотаріусів, не охоплюючи квазінотаріальні органи. У зв'язку з цим слушною є пропозиція щодо цифрової інтеграції консульських установ і дипломатичних представництв, які також здійснюють нотаріальні функції [121, с. 64].

Встановлено, що сучасний етап цифровізації, розпочатий у 2021 році, має завершитися впровадженням повноцінної електронної системи е-нотаріату за моделлю країн латинської системи. Реалізація цього проєкту була уповільнена повномасштабною агресією РФ, однак є критично важливою для повоєнної модернізації сфери.

4. Визначено, що перспективна модель е-нотаріату – це взаємозв'язана сукупність інформаційно-комунікаційних систем, призначених для автоматизації нотаріальної діяльності. Система забезпечуватиме збирання, обробку, захист та використання відомостей, формування електронних документів, взаємодію з реєстрами Мін'юсту та доступ громадян до інформації з дотриманням режиму нотаріальної таємниці [26]. Така система здатна мінімізувати корупційні ризики, підвищити ефективність контролю та забезпечити прозорість нотаріальних процесів.

5. Отримані емпіричні показники за 2024 рік (кадрова ситуація, кількість перевірок, дисциплінарні подання, результати роботи колегій тощо) дозволили оцінити специфіку діяльності нотаріальних органів у прифронтових регіонах. Встановлено, що воєнний стан змінює характер контролю, водночас посилюючи потребу у цифрових інструментах та уніфікованих процедурах перевірок.

6. Підтверджено тезу, що контроль має бути збалансованим: надмірність породжує неефективність, а брак контролю – ризики зловживань. Збереження

автономії нотаріату як професійно незалежного інституту є умовою стабільності правової системи.

7. Визначено потребу у внесенні змін до правил встановлення особи: перевірка особи через державні реєстри та перевірка фактів народження, смерті та інших подій через ДРАЦС знизять ризики шахрайства.

У сфері представництва запропоновано запровадити обов'язкові запити до відповідних органів у разі сумнівів щодо повноважень чи дієздатності представника.

8. Установлено, що підставами для тимчасового зупинення нотаріальної діяльності мають бути систематичні порушення правил діловодства та неподання документів на погодження з архівом. Чітка регламентація дисциплінарних підстав забезпечить належний рівень професійної відповідальності.

9. Систематизовано ключові проблеми перевірок:

1) відсутність підстав для реагування при повторних порушеннях порядку вчинення нотаріальних дій;

2) відсутність чіткого законодавчого регулювання окремих нотаріальних процедур;

3) обмежений доступ до електронних реєстрів, що унеможливорює повний контроль та спричиняє пропуск порушень.

10. Електронний нотаріат здатен зменшити бюрократичні процедури, прискорити вчинення нотаріальних дій та підвищити ефективність роботи нотаріусів. Проте успішність цифровізації залежить від забезпечення високого рівня інформаційної безпеки та кіберзахисту.

11. Визначено такі пріоритети модернізації:

- підвищення професійної компетентності працівників органів юстиції;
- цифровізація роботи управлінь Мін'юсту;
- удосконалення нормативних засад контролю з урахуванням доступу до реєстрів;

- розвиток судового контролю та формування єдиної судової практики.

Результати дослідження підтверджують необхідність комплексної модернізації механізмів контролю та цифрової інфраструктури нотаріату, підвищення професійної компетентності учасників нотаріальної діяльності та гармонізації правового регулювання відповідно до європейських стандартів. Ці зміни є критично важливими для зміцнення довіри до нотаріату, утвердження верховенства права та забезпечення сталого розвитку публічного управління в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апалькова І. С. Нотаріат в Україні: становлення та запровадження цифрових технологій. *ScienceRise: Juridical Science*. 2021. № 2 (16). С. 27–32.
2. Баранкова В. В. Проблеми адміністративного контролю за діяльністю нотаріату. *Amparo*. 2023. № 3. С. 22–27. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5649-2023-3-03>
3. Баранкова В. Проблеми законодавчого унормування системи контролю за нотаріальною діяльністю. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2008. № 1(37). С. 2.
4. Баранкова В. Унормування наслідків недотримання нотаріальної таємниці. *Scientific Collection «InterConf»*. 2023. №. 164. С. 112-115.
5. Баранкова В.В. Деякі аспекти судового контролю за нотаріальною діяльністю. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2008. № 2. С. 12–17.
6. Берлін В. М. Управління інвестиційною діяльністю підприємства (на прикладі небанківської фінансової установи) : дис. – 2016. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5090/1/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%BB%D1%96%D0%BD_%D0%B4%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf
7. Бернацька І. Нотаріат Італії – огляд, доступ до професії, технології, відчуження нерухомості та Національна рада нотаріусів. *МЕН*. 2014. № 6 (78). С. 86–93.
8. Бисага Ю. Ю. Цифрові технології в нотаріаті: сутність та особливості. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2023. Вип. 78. Ч. 2. С. 11–16. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.2.1>.
9. Бисага Ю. М., Гарагонич О. В., Белов Д. М., Бобровник С. В. Контроль за нотаріальною діяльністю: досвід зарубіжних країн. *Науковий*

вісник Ужгородського Національного університету : Серія: Право. В 3-х частинах. Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2012. Вип. 19. Т.3. С.218–220.

10. Бичкова С. Допит нотаріуса як свідка у цивільному процесі. *Криміналістичний вісник.* 2014. №1/21.

11. Бойко О.В. Інститут нотаріату в умовах трансформації правової системи. *Правова система України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану:* Матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, Державний університет «Київський авіаційний інститут», 21 лютого 2025 р. Тернопіль: Вектор, 2025. С. 40-42. URL: <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://law.nau.edu.ua/wp-content/uploads/2025/02/zbirnyk-hv-mizhnarodnoyi-konferencziyi-1.pdf>

12. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ: НІОС, 2000. 416 с.

13. Вдовічена Л. І. Судові правові позиції щодо уточнення нотаріальної юрисдикції . Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовтня 2020 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ: Видавництво ВАІТЕ, 2020. С.155-159.

14. Вдовічена Л., Лукіян Д. Концепція е-нотаріату в правовій системі України: перспективи та ризики. *Ерліхівський журнал.* 2024. №8. С. 11–18. <https://doi.org/10.32782/ehrlichsjournal-2024-8.02>

15. ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ РОЗГЛЯНУЛА В ПЕРШОМУ ЧИТАННІ ЗАКОНОПРОЕКТ "ПРО ОРГАНИ ЮСТИЦІЇ". URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/verhovna-rada-ukraini-rozglyanula-v-pershomu-chitanni-zakonoproekt-pro-organi-yustitsii-4693>

16. Виконавча влада і адміністративне право; за заг. ред. В.Б. Авер'янова. Київ: Ін Юре, 2002. 668 с.

17. Гамаль І. А. Сучасний стан розвитку системи нотаріату в Україні URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ardu/2008_2/doc/5/15.pdf

18. Гедіков В. В. Цифрові інструменти у контексті діджиталізації: сучасні тенденції та перспективи. *Київський часопис права*. 2025. Вип. 2. С. 29–34. <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.3>
19. Голобородько В. Щодо заміни неналежного відповідача у спорах за участю нотаріуса URL: <https://surl.li/shrrln> (дата звернення: 26.10.2025).
20. Гриньова В. Адміністративне управління трудовим потенціалом. Харків: ХНЕУ. 2012. 228 с.
21. Гуледза А. Процесуальні аспекти участі нотаріуса у цивільних справах. *Форум права*. 2012.
22. Державна інформаційна політика : навч. посіб. / заг. ред. В.Б.Дзюндзюка. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2012. 344 с.
23. Деякі питання виконання вимог Закону України “Про гарантування речових прав на об’єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому”: постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2023 р. № 596. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596-2023-%D0%BF#Text>
24. Деякі питання електронної взаємодії електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.09.2016 № 606. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/606-2016-%D0%BF#Text>
25. Деякі питання реалізації експериментального проєкту щодо поетапного запровадження Єдиної державної електронної системи Е-нотаріату : Постанова КМУ від 29.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1444-2021-%D0%BF#Text>. (втратило чинність)
26. Деякі питання функціонування Єдиної державної електронної системи Е-нотаріату : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.12.2023 р. № 1406. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1406-2023-п#Text>.
27. Джуга М. В. Адміністративний контроль за законністю нотаріальної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного*

університету. 2024. Вип. 84 ч. 3 С. 71–76. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.3.11>

28. Довідково-аналітична інформація про роботу, проведену установами нотаріату Донецької області за 2024 рік. URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/>

29. Долинська М. С. До питання впровадження в Україні засадничих принципів системи Е-нотаріату. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2023. № 4. С. 89–98.

30. Дубинський І.Ю. Класифікаційні особливості функцій держави. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2019. Том 30 (69) № 4. DOI <https://doi.org/10.32838/1606-3716/2019.4/02>

31. Дубчак Н. С. Загальна характеристика правових послуг, що надаються юридичними клініками. *Держава і право*. 2012. № 56. С. 73–78.

32. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / ред. кол. : О. С. Мельничук (голов. ред. та ін.) ; [уклад. Р. В. Болдирєв та ін.] ; ред. В. Т. Коломієць, В. Г. Скляренко). К. : Наук. думка, 1983. Т. 4. – Н-П. 2008. 656 с.

33. Єдиний реєстр нотаріусів URL: <https://nais.gov.ua/m/ediniy-reestr-notariusiv-188>

34. Єфімов О. Правові засади підсудності цивільних справ. *Юридична Україна*. 2015. Вип. 6. С. 29-39.

35. Журавльова З. Адміністративно-правове регулювання функціонування електронного нотаріату. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 12. С. 148–151.

36. Звіт про узагальнення індивідуальних потреб у професійному навчанні державних службовців на 2023 рік. URL: <https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B5%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%86%D0%9F%202023%20%D1%80%D1%96%D0%BA.pdf>

37. Зетко Б. І. Інститут нотаріальної таємниці: аналіз питання через дослідження судової практики. *Права людини в глобалізованому світі: сучасний стан, шляхи реалізації та механізми захисту*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 квітня 2025 р. Харків: ДБТУ, 2025. С. 328-333. URI: <https://repo.btu.kharkiv.ua/handle/123456789/70716>
38. Зілковська К. Судовий контроль за вчиненням нотаріальних дій. *Юридичний вісник*. 2011. № 4. С. 112–115.
39. Гліюпол І. М. Електронний нотаріат: переваги та ризики. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2022. № 1. С. 86–88.
40. Ільєва Н. В. Адміністративний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні: проблеми та перспективи. Матеріали 76-ї звітної наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (24–26 листоп. 2021 року). Одеса: Олді плюс, 2021. С. 5–8.
41. Ільїна Ю.П. Деякі аспекти здійснення адміністративного контролю за нотаріальною діяльністю та оскарження дій нотаріуса в судовому порядку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2012. Випуск 19. Том 3. С. 112–115.
42. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV (зі змінами).
43. Коляда О. Про адміністративну юрисдикцію спорів щодо дій/бездіяльності нотаріуса. 2009.
44. Комаров В.В., Баранкова В.В. Нотаріат в Україні: підручник. Харків: Право, 2011. 384 с.
45. Кондратьєв Є. Є. Контроль за діяльністю нотаріусів щодо додержання законодавства з питань надання публічних послуг. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. №1. С. 195-199. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-1-36>

46. Кужелєв О. М. Правові послуги: сутність та види: дис. ... доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (08 – Право) / Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Київ, 2020.
47. Кужелєв О. М. Класифікація правових послуг. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 2. С. 87–91.
48. Кужелєв О. М. Теоретико-правові засади діяльності Міністерства юстиції України щодо надання правових послуг. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 3 (volume 2). С. 157–162.
49. Кузьмич В. В. Судовий контроль за виконанням судових рішень в адміністративному судочинстві України. *Академічні візії*. 2025. Вип. 43. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/2348>
50. Леонідівна К. Я. Види контролю за нотаріальною діяльністю. Матеріали круглого столу, присвяченого 105-й річниці від дня народження видатного вченого у галузі цивільного процесуального права, доктора юридичних наук, професора Семена Юлійовича Каца : Матеріали круглого столу, м. Харків, 15 груд. 2020 р. Харків, 2020. С. 74–77. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Кас_105.pdf#page=74 (дата звернення: 28.05.2025).
51. Лошицький М. Короєд С. Спірні питання участі у цивільному процесі нотаріусів, БТІ, органів внутрішніх справ та РАЦС як відповідачів і третіх осіб. *Судова апеляція*. 2010. № 3 (20). С. 67–82.
52. ЛУГАНСЬКА ОБЛАСТЬ / Сайт Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції України. URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/lugans-ka-oblast-2/>
53. Майданник О. О. Форма парламентського контролю: поняття, особливості, різноманітність. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2006. № 5. С. 14–25.

54. Майкут Х. В. До питання нотаріальної форми захисту цивільних прав. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1(2). С. 65-68.
55. Марченко В. М. Окремі питання впровадження в Україні системи Е-нотаріату. *Прикарпатський науковий вісник*. 2020. Випуск 1 (30). С. 42–46. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2020/11.pdf.
56. Наказ Міністерства юстиції України від 3 березня 2004 р. № 20/5 / Зареєстр. в Міністерстві юстиції України 3 березня 2004 р. “Інструкція про порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України”. *Офіц. вісн. України*. 2004 р. № 10. Ст. 315.
57. Наконечний О. С. Визначення потреб посадових осіб місцевого самоврядування у професійному навчанні. *Ефективність державного управління*. : зб. наук. пр. Львів: НЛТУ України, 2023. Вип. 1/2(74/75). С. 62–68. <https://doi.org/10.36930/507411>
58. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О.Ф., Бевзенко В.М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В.П. Київ, 2023. 545 с.
59. Нестеренко К. О., Булгакова О. В. Особливості реформування нотаріату в Україні. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 2 (71). С. 110–117. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-71-2-110-117>
60. Неюрисдикційні форми захисту прав та інтересів суб’єктів господарювання: монографія / Н. В. Ільків, М. С. Долинська та ін.; за заг. ред. д.ю.н. М.С. Долинської. Львів : ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2020. 174с.
61. Нотаріат в Україні. Загальна частина / С. Фурса, Є. Фурса.К. : Вентурі, 1999. 2642 с.
62. Нотаріат у цифрах: підсумки 2024 року. URL: <https://centraljust.gov.ua/news/info/notariat-u-tsifrah-pidsumki-2024-roku>
63. НПУ просить Мін’юст врегулювати проблемні питання нотаріальної діяльності щодо перевірок, витрачання бланків, сертифікації

робочого місця. URL: <https://npu.ua/news/notaryproblems/> (дата звернення: 02.08.2024).

64. Оновлений графік планових комплексних перевірок на 2025 рік / URL: https://centraljust.gov.ua/news/info/onovleniy-grafik-planovih-kompleksnih-perevirok-na-2025-rik-26168?utm_source=chatgpt.com

65. Опанасюк А. С., Редзюк В. В., Алексеєнко І. В. Органи судової влади: функції, повноваження та відповідальність. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2022. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2022_9_10

66. Організація адміністративної діяльності публічної влади підруч. для здобувачів вищ. освіти / за заг. ред. В. Я. Настюка. Харків: Право, 2024. 568 с.

67. Остапович Г. М. Державний контроль на ринку цінних паперів України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2006. 205 с.

68. Положення про Департамент нотаріату Міністерства юстиції України: затверджено наказом Мін'юсту від 11 жовтня 2021 № 3643/5. URL: <https://minjust.gov.ua/npa>

69. Положення про Міністерство цифрової трансформації України : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>

70. Положення про Управління нотаріату Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції: затверджено Наказом Східного міжрегіонального управління Міністерства юстиції від

71. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 15. Ст. 50.

72. Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України, затвердженого наказом Мін'юсту від 23.06.2011 № 1707/5 (зареєстр. 23.06.2011 за № 759/19497)

73. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат» щодо усунення законодавчих колізій та прогалин: Закон України від 14.07.2020 № 775-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 48. Ст. 433.

74. Про встановлення розміру оплати за внесення (та надання) інформації до (з) Єдиного реєстру заповітів та спадкових справ: наказ Міністерства юстиції України від 22.01.2001 №3/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0052-01#Text> (втратив чинність)

75. Про гарантування речових прав на об'єкти нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому: Закон України від 15.08.2022 № 2518-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2518-20#Text>

76. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

77. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 трав. 2003 року № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36, ст. 275.

78. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. Ст. 88 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF/conv#n8> (дата звернення: 07.04.2025).

79. Про затвердження Положення про порядок постачання, зберігання, обліку та звітності витрачання спеціальних бланків документів інформаційної системи Міністерства юстиції України та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства юстиції України: наказ Міністерства юстиції України 14.07.2004 N 67/5 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0878-04#Text>

80. Про затвердження Положення про постачання, зберігання, облік та звітність витрачання бланків нотаріальних документів: наказ Міністерства

юстиції України N 49/5 від 01.07.97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0256-97#Text> (втратив чинність)

81. Про затвердження Положення про систему професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 лютого 2019. *Офіційний вісник України*. 2019. № 19. Ст. 648.

82. Про затвердження Порядку проведення Міністерством юстиції України перевірок діяльності територіальних органів юстиції: наказ Міністерства юстиції України від 08.08.2011 № 1955/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0964-11#Text>

83. Про затвердження Порядку проведення органами юстиції перевірок стану правової роботи та систематизації законодавства: наказ Міністерства юстиції України від 18.01.2012 № 91/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0075-12#n14> (втратив чинність)

84. Про затвердження Порядку проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства: затверджено наказом міністерства юстиції України 17.02.2014 № 357/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0298-14#Text>

85. Про затвердження Порядку проведення перевірок діяльності органів державної виконавчої служби, приватних виконавців: наказ Міністерства юстиції України від 22.10.2018 № 3284/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1195-18#Text>

86. Про затвердження Правил ведення нотаріального діловодства: Наказ міністерства юстиції України від 22.12.2010 № 3253/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1318-10#Text> (дата звернення: 02.08.2025).

87. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
88. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
89. Про організаційні заходи з постачання, зберігання, обігу, обліку спеціальних бланків нотаріальних документів і звітності про їх використання: наказ Міністерства юстиції України від 04.11.2009 № 2053/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1043-09#Text>
90. Проект Закону України «Про цифрову доступність інформаційно-комунікаційних систем, онлайн-ресурсів та електронних послуг». URI: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://storage.thedigital.gov.ua/files/9/b9/e1bfbd085b4a5253ac0bb16e25a03b9a.pdf
91. Реформування нотаріату за стандартами ЄС: саморегулювання, Е-нотаріат. *Нотаріат України*. 2019. № 4 (35). С. 16–19.
92. Рішення Дніпровського районного суду м. Києва від 27.01.2014 року, справа No 755/17957/13 -ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/369157714>.
93. Рішення Окружного адміністративного суду м. Києва від 27 травня 2021 р. у адміністративній справі № 640/15026/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97265977> (дата звернення: 02.08.2024).
94. Рішення Першотравневого районного суду м. Чернівців від 30.09.2015 року, справа No 725/2079/15 -ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/522398323>.
95. Рішення Печерського районного суду м. Києва від 25.01.2017 року, справа No 757/44930/16 -ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64360590>
96. Рішення Яремчанського міського суду Івано-Франківської області від 19.06.2012 року, справа No 0917/2 -351/2011. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/250583035>.

97. Розсоха С. Філософсько-правові аспекти адміністративно-правового забезпечення нотаріальної діяльності. *Право і суспільство*. 2025. №1. С. 260–266. <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.38>
98. Романюк Я. Косенко В.; Мельник З. Нотаріальна таємниця і допит нотаріуса як свідка. *Вісник Верховного Суду України*. 2009. № 1 (101).
99. Ромовська З., Луців-Шумська Н. Про участь нотаріуса у спадкових спорах. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2012. №1.
100. Рябець К. Законність та верховенство права як принципи публічного управління. *Науковий вісник: Державне управління*. 2023. №1 (13). С. 70-85. URL: [https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-1\(13\)-70-85](https://doi.org/10.33269/2618-0065-2023-1(13)-70-85)
101. Саламатов В. Методика експрес-оцінки якості адміністративного управління. *Віче*. 2013. № 10. URL : <http://www.viche.info/journal/3671>
102. Семаков Г. С., Кондракова С. П. Нотаріат в Україні: [курс лекцій] К.: МАУП, 2001. 120 с.
103. Сірко В. С. Сучасні тенденції розвитку нотаріату в Україні: вплив законодавчих змін та перспективи подальшого розвитку. *Вчені записки ТНУ імені ВІ Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. №1. С. 212-215. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.2/36>
104. Соколов А. В. Передумови та особливості реалізації моделі «сервісної» держави у системі державного управління. URL: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=derzhavne-upravlinnya-udoskonalennyata-rozvytok&s=ua&z=898> (дата звернення: 10 червня 2017 р.).
105. Статистині показники роботи нотаріусів за 2024 рік. URL: <https://centraljust.gov.ua/article/statistini-pokazniki-roboti-notariusiv-za-2024-rik>
106. Стефанюк І. Б. До нової якості бюджетного контролю через аудит ефективності. *Фінансовий контроль*. 2003. № 2. С. 7–12.
107. СТРАТЕГІЯ відновлення державної влади та реінтеграції населення деокупованих територій України: проект. URL: <https://unity.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/proekt-strategiyi-.pdf>

108. Теорія нотаріального процесу : науково-практичний посібник / за ред. С. Я. Фурси. Київ : Алерта; Центр учбової літератури, 2012. 920 с.
109. Тертишніков В. Належний відповідач у цивільному процесі. *Проблеми цивільного права та процесу*. 2010. №3.
110. Тищенко В. Державний контроль за нотаріальною діяльністю в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 62–66.
111. Фурса Є. Діджиталізація та її вплив на нові види документів, які підтверджують особу, яка звертається до консула за вчиненням нотаріальних дій: необхідність внесення змін до законодавства. *Scientific Collection "InterConf"*. 2022. № 115. С. 177–182.
112. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40. Ст. 356.
113. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV (зі змінами).
114. Цифрові технології в сучасному нотаріаті: Олена Бунякіна взяла участь у міжнародній конференції. *Нотаріальна палата України*. 2019. URL: <https://npu.org.ua/news/it-v-notariati-conf/> (дата звернення: 25.01. 2025).
115. Чернов С. І., Гайдученко С. О. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування»; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2014. С. 7.
116. Шрамко Ю. Т. Конституційне право на правову допомогу в Україні: актуальні питання законодавчого регулювання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. К., 2016. 18 с.
117. Ягупов В. В. Методологічні засади професійного розвитку особистості фахівця. Особистість в умовах кризових викликів сучасності: Матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016 року) / За ред. академіка НАПН України С.Д. Максименка. К., 2016. С. 229-237. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/705113/1/%D0%AF%D0%B3%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B2.pdf>

118. Aghenitei M. Global Notarial Digitalization. *Acta Universitatis Danubius. Juridica*. 2022. № 18 (3). P. 149–167. URL: <https://dj.univ-danubius.ro/index.php/AUDJ/article/view/2485>.
119. Barankova, V. Judicial Control over Notarial Activities // *International Security Studios: Managerial, Technical, Legal, Environmental, Informative, Economic and Psychological Aspects : International Collective Monograph*. Vol. 1. [s.l.] : ISAP, Research and Education, 2025. pp. 6–30. DOI: 10.5281/zenodo.15355023
120. Dewi L. A. T. Legal Aspect of Cyber Notary in Indonesia. *Journal of Digital Law and Policy*. 2021. № 1 (1). P. 37–44. URL: <https://doi.org/10.58982/jdlp.v1i1.92>
121. Dolynska M. Evolution of legal regulation of digitalization of notarial activity in independent Ukraine. *Social & Legal Studios*. 2023. Vol. 6, No. 4. 58-68. doi: 10.32518/sals4.2023.58.
122. Koos Stefan. The Digitization of Notarial Tasks – A Comparative Overview and Outlook of 'Cyber Notary' In Indonesia and Germany. *The Indonesian Journal of Socio-Legal Studies*. 2023. Vol. 2. №. 2, Article 1. DOI: 10.54828/ijsls.2023v2n2.1. URL: <https://scholarhub.ui.ac.id/ijsls/vol2/iss2/1>.
123. Lubis I., Murwadji T., Sunarmi S., Sukarja D., Azwar T. K. D., and Sitepu F. Development of the Concept of Cyber Notary in Common Law and Civil Law Systems. *Law Humanit. Q*. 2022. Vol. 1. № 4. Pp. 30–39.
124. Lubis I., Siregar T. The Principle of Tabellionis Officium Fideliter Exercebo Related To Cyber Notary. *Cognizance Journal of Multidisciplinary Studies (CJMS)*. 2023. № 3 (6). 422–433. URL: <https://doi.org/10.47760/cognizance.2023.v03i06.028>.
125. Skrylnyk A. S. Digital readiness level for inclusive entrepreneurship in communities: A factor analysis. *Economic Space*. 2025, (205), 250–258. <https://doi.org/10.30838/EP.205.250-258>
126. Wijaya A. W. Konsep Dasar Cyber Notary : Keabsahan Akta dalam Bentuk Elektronik. *Viva Justicia*, 2018. URL:

<https://vivajusticia.law.ugm.ac.id/2018/11/29/konsep-dasar-keabsahan-akta-dalam-bentukelektronik/>.

cyber-notary-